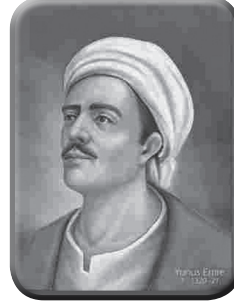

Sözü bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözünü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz

Yunus Emre

Yine Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı Divan-ı Lügati't Türk sayesinde o zamanki Türklerin yaşam biçimlerini, gelenek ve göreneklerini öğrendiğimiz gibi İslamiyet öncesi döneme ilişkin sav, sagu ve koşuk örneklerini görüyoruz.

Begler altın orgurup
Kadgu anı turgurup
Mengzi yüzi sargarıp
Körküm angar türtülür

Beyler atlarını yordurmuş
Kaygı onları durdurmuş
Benizleri sararmış
Sanki yüzlerine safran sürülür.

(Alp Er Tunga Sagusu'ndan)

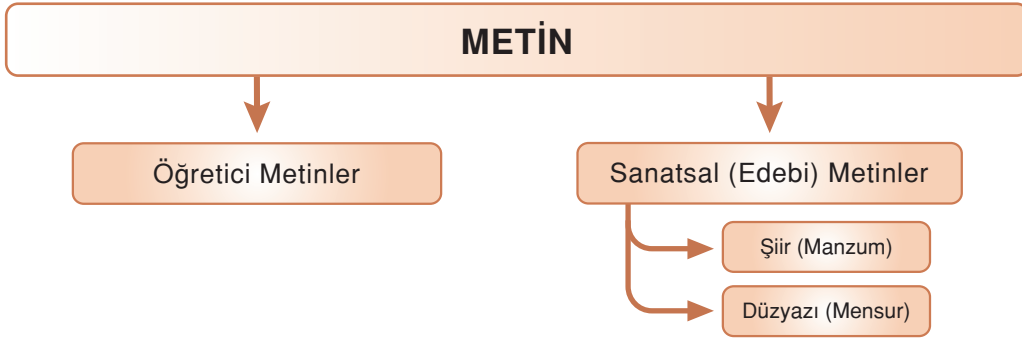
Dilin Kullanımından Doğan Ayrılıklar

Dil günlük konuşmada daha çok gereksinimleri gidermeye yöneliktir. Konuşma dilinde bilimsel bir üslup olmaz, terimlere başvurulmaz, sanat yapma amacı yoktur. Bilimde ise açıklayıcı ve nesnel bir dil kullanılır. Terimlere yer verilir. Felsefede kavramlara yer verilir. Sözcüklerin terim anlamlarından yararlanır. Sanatta ise imgelere ve duygulara yer verilir. Dilin sanatsal yaratıma uygun kullanımı esastır.

4. METİN

Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan sözcüklerin bütününe "metin" denir. Dil seslerden oluşur. Seslerden oluşan sözcükler bir araya gelerek cümleleri, cümleler bir araya gelerek metinleri oluşturur. Ancak metin oluşturan cümleler gelişigüzel bir araya gelmez. Bir konu ve ana düşünce çerçevesinde bir araya gelen cümleler bir anlam örgüsü oluşturur.

Metni oluşturan sözcükler ve cümleler dil bilgisi kurallarıyla birbirine bağlanır. Buna "**bağlaşıklık**" denir. Metni meydana getiren cümleler arasında bir de anlam ilişkisi vardır. Buna "**bağdaşıklık**" denir.

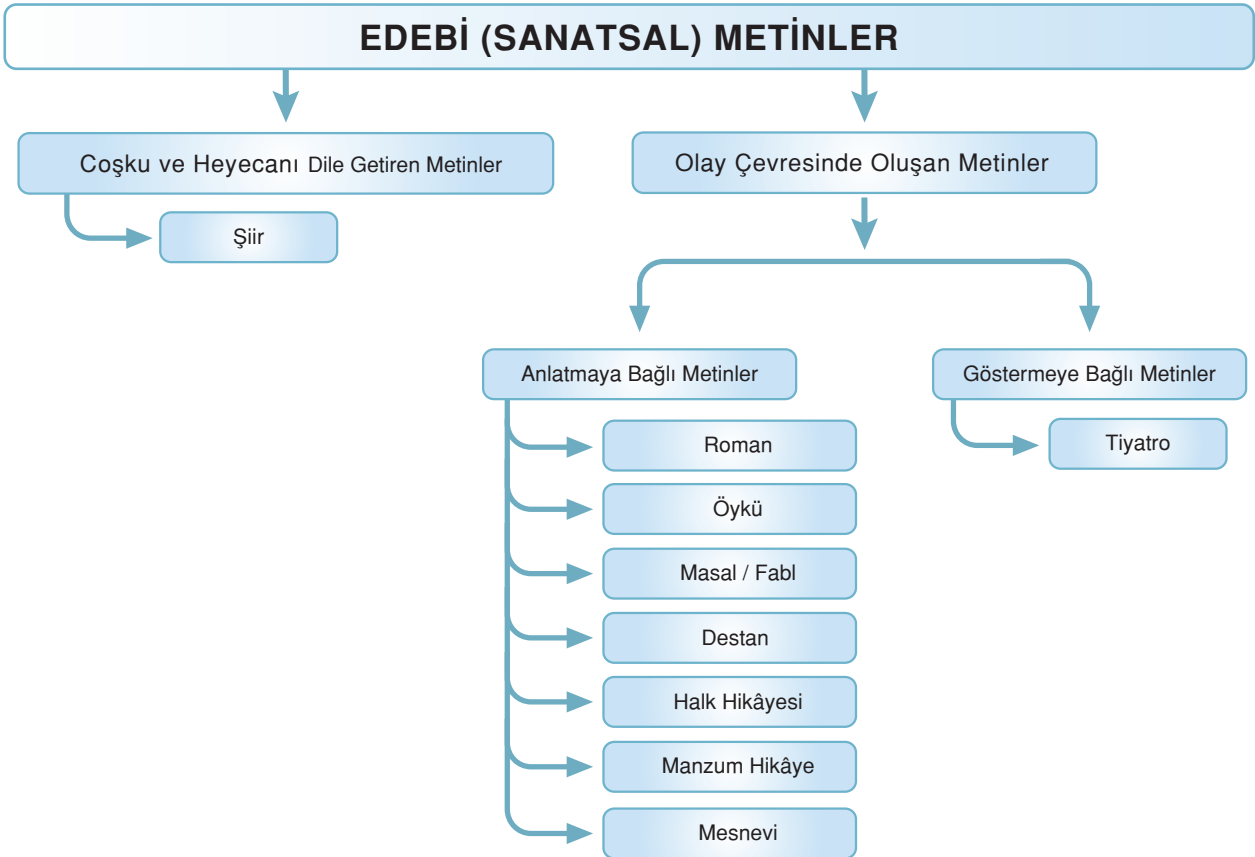

Öğretici metinlerde dil daha neseldir. Açıklayıcı bir üsluba sahip metinlerdir. Sanatsal metinlerde ise dilin sanatsal işlevinden yararlanır. Daha çok duygulara seslenen metinlerdir.

Spor, gençlerin vücudu gibi kişiliğinin ve bilincinin de gelişmesine yardım eden bir çalışmadır. Spor, bir taraftan vücudun gücünü artırırken bir taraftan da duyguları güçlendirir. Sporda tek bir amaç vardır: Kendi kendini geçmek. Düne göre daha güçlü, daha becerikli, daha ahlaklı olmaya çalışmak.

İhtiyar gibi bel vermiş bir çatı, çatıda yüzükoyun dizilmiş kiremitler ve baykuş gibi tünemiş bir baca. Duvarları parça parça tenekelerle kaplanmış. Duvarın iki başında iki pencere... Pencerelerdeki yağ tenekelerinde açmış allı morlu çiçekler... Çiçeklerin mis kokuları sokak kapısına kadar geliyor.

5. EDEBİ METİN

Edebiyatın ana malzemesi dildir. Duygu, düşünce ve hayaller dille anlatılır. Bu bakımdan dil, güçlü bir iletişim aracıdır. Çağlar öncesinde ortaya konan eserler dil aracılığıyla günümüze dek varlıklarını korumuşlardır. Dil ile ortaya konan eserler edebi metinlerdir. Edebi metin denince edebiyat eseri olma özelliği taşıyan tüm yazılar akla gelir.

Edebi eser, kurmacadır. Dış dünya model alınarak yazarın belleğinde kurulan bir dünyada üretilen eserdir. Kurmaca dünya, gerçek dünyanın kişisel yorumudur. Dünyadaki her türlü olay, görünüş, insan, eşya ve bunlar arasındaki ilişkiler sanatçının üzerinde durduğu tema çevresinde ve bakış açısına göre sanatçının hayal dünyasında yeniden oluşturulur.

Coşku ve heyecana bağlı edebi metinlerde sanatçının duyguları coşkulu ve sevindirici bir dil aracılığıyla ortaya konur. Şiirler bu metinlerin en güzel örnekleridir.

Anlatmaya ve göstermeye bağlı edebi metinler sanatçının hayalinde oluşan, kurmaca dünyaya ilişkin öğelerle dilin oluşturduğu metinlerdir. Bu edebi metinlerin iki yönü vardır: Kurmaca bir dünya ve bu dünyayı anlatmaya yarayan dil. Bu metinlerde olay, temel ögedir. Her şey olayın çevresinde biçimlenir. Olayla birlikte kişiler, mekân ve zaman öğeleri vardır. Temel öge olan olayın geçtiği zaman, yaşandığı mekân ve olayı oluşturan kişi topluluğunun hepsi dış dünya kaynaklı olarak sanatçının hayalinde oluşturulan öğelerdir. Roman, öykü, tiyatro gibi edebi türler bu metinlere örnektir.

Örnek

Aşağıdakilerden hangisi bir edebi metin olamaz?

- A) Kuşların sonbaharda neden göç ettiklerini anlatan yazı
- B) Bir martının süzülüşünün insanda yarattığı coşkuyu anlatan yazı.
- C) Gece ve gündüzün insan ruhunda yarattığı değişimleri anlatan yazı
- D) Kitapların insan yaşamındaki yerini anlatan metin
- E) Bir canlının değişimini kanıtlara dayandırarak anlatan yazı

Çözüm

Edebi metinde kanıtlama ve kişiye göre değişmeme sözkonusu değildir. Edebi metinde özgün olma, duygu ve yoruma açık olma esastır.

YANIT B

6. EDEBİYAT VE GERÇEKLİK

Edebiyat, insanlarda güzellik, heyecan ve hayranlık uyandıran ve dilin etkili bir biçimde kullanılmasıyla ortaya çıkan yazılı ve sözlü ürünlerdir. Bir edebiyat eserinde en önemli öğeler içerik, yapı ve dildir. Dilin ustaca kullanımı herkes tarafından bilinen ve görülen bir durumun farklı, etkili ve güzel bir biçimde anlatımını da sağlamaktadır.

Edebiyat eseri genel olarak olmuş ya da olabilecek olay ve durumları konu edinir. Bu bakımdan edebi eserin dünyası görecelidir. Ancak malzemesini konu ve kişilerini gerçek yaşamdan ya da tarihten alan şiir, öykü ve roman da yazılabilir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu romanlarında Türk toplumunun yaşadığı, politik, toplumsal ve kültürel konuları ele almıştır. "Hüküm Gecesi" adlı romanında II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki parti kavgalarını görebiliriz ya da "Yaban"da Kurtuluş Savaşı yıllarındaki halk – aydın çatışmasını tüm gerçekliğiyle bulabiliriz.

Fazıl Hüsnü Dağlarca "Mustafa Kemal'in Kağnısı" adlı şiirinde özverili, kahraman Türk kadınının, ninelerimizin o büyük Kurtuluş Savaşı'ndaki kahramanlığını sanatsal bir yapıya dönüştürmüştür.

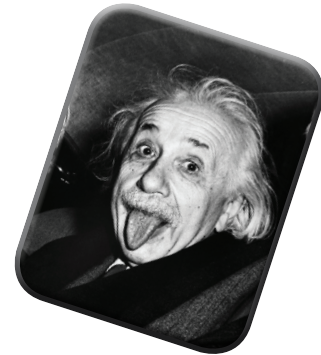
Mustafa Kemal'in Kağnısı

Yediyordu Elif Kağnısı
Kara geceden geceden
Sanki elif elif uzuyordu, inceliyordu
Uzak cephelerin acısıydı gıcirtırlar
İnliyordu dağın ardı yasla
Her bir heceden heceden

Etkinlik 4

Aşağıdaki tabloda edebi metinle ilgili olanın yanına (E), bilimsel metinle ilgili olanın yanına (B) yazınız.

- 1) Tümevarım yöntemini kullanır.
- 2) Yasa ve genellemelere ulaşır.
- 3) Kurguya dayanır.
- 4) Gerçeği olduğu gibi anlatır.
- 5) Öğretmek, bilgi vermek amacına yöneliktir.
- 6) Güzellik duygusu yaratmak amacına yöneliktir.
- 7) Evrenseldir.
- 8) Nesneldir.
- 9) Özneldir.
- 10) Yeni kanıtlar ortaya çıkmadıkça kesindir.
- 11) Değişebilme ve kendini yenileyebilme özelliğine sahiptir.
- 12) Bireye özgüdür ve tektir.
- 13) Akıl ve mantığın ilkelerini kullanır.
- 14) Duygu, yorum ve imgeleri kullanır.
- 15) Kişiye göre değişir, herkes aynı şeyleri anlamaz.
- 16) Kişiye özgü değildir.
- 17) Gelecekte, toplumsal, yerel özelliklerden yararlanır.
- 18) Birikimli olarak ilerler.

1. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur?

- A) Dini inanışlar
- B) Kültürel değişim
- C) Dil değişimi
- D) Önemli tarihi olaylar
- E) Sanatçıların dünya görüşü

2. Edebiyat dille yapılan, dili hem kullanan hem de değiştiren bir sanattır. Dil de kültürün ayırt edici temel ögesidir. Kültürel alan içinde dilin ikizi olarak yer alan edebiyat; din, tarih, müzik gibi kavramsal bir anlam da taşır.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisine varılmaz?

- A) Edebiyatın temel malzemesi dildir
- B) Edebiyat dili kullanırken değiştirir, geliştirir
- C) Kültürü oluşturan iki temel öğeden biri dil, öteki de edebiyattır
- D) Din, tarih, müzik gibi kuram, bilim ve sanatlar kültürün içinde yer alır
- E) Her kültür bulunduğu çevrenin başka kültürlerinden etkilenir, onları etkiler

3. Aşağıdakilerden hangisi dille ilgili bir terim değildir?

- A) Şive
- B) Lehçe
- C) Jargon
- D) Ağız
- E) Uyak

4. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Yerleşim yerleri, doğa, iklim koşulları toplumların dilini etkilemiştir.
- B) Yazıya geçirilemeyen ürünler sürekli değişime uğramıştır.
- C) Edebi eser yazarın yorumuna yer verir; tarihi metinler belgelere dayanır.
- D) Edebi eser, biçimden çok içeriğin öne çıktığı metindir.
- E) Edebiyat tarihi, seçilmiş yapıtları ve sanatçıları bir sıra içinde inceler.

5. (I) Şinasi, Fransız aydınlarıyla tanışınca Batılı yaşam biçimini yakından gördü ve *Şair Evlenmesi*nde bu yaşam biçimini onaylayan işaretler verdi. (II) Namık Kemal'in, devrimci kişiliğine karşın, o işaretleri çok algıladığı söylenemez. (III) Namık Kemal, eserlerinde kahraman nitelikli Türk insanının yanında geleneksel yaşama uymayarak güç durumda kalan kişileri de işledi. (IV) Ziya Paşa da Türklere yeni bir yaşam biçimi aşılammaktan öte eski yaşam biçimlerini sürdürmeyi öğütledi. (V) Bu da dolaylı olarak onun geleneksel yaşam biçimini yeğlediğini gösterir. **Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde çevrenin edebiyatçının eserlerine etkisinden söz edilmiştir?**

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) V.

6. I. Toplumların yaşadıkları olayları neden-sonuç ilişkisi içinde inceler.
II. Düşünce, duygu ve hayallerin söz ya da yazıyla güzel ve etkili biçimde anlatılmasıdır.
III. Edebi eserleri ve bu eserleri üreten sanatçıları dönemleriyle birlikte inceler.
IV. Toplumun geleneklerini, göreneklerini, inançlarını, edebi ürünlerini inceler.

Aşağıdakilerden hangisi numaralanmış tanımlamalardan herhangi biriyle tam olarak ilişkilendirilemez?

- A) Edebiyat
- B) Tarih
- C) Edebiyat tarihi
- D) Halk bilimi
- E) Toplum bilimi

7.

	I. Grup	II. Grup
I.	Dil	Müzik
II.	Hareket	Tiyatro
III.	Nota	Mimarî
IV.	Dekor	Bale
V.	Taş	

Yukarıda I. gruptaki terimlerden hangisi II. gruptakilerden biriyle ilişkilendirilemez?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) V.

8. Sanatın egemenliği, kendi çizgileriyle sınırlıdır. Bir minyatür inceliğini, süslülüğünü yontuda (heykelde) aramak, iyi bir ressamın elinden çıkmış resimde doğada görülen biçimi bulmaya çalışmak; o yapıtın yanından geçmek, onu anlamak demektir. Ressam, iyi ressam, benim doğada göremediğimi görendir, onu resme geçirendir.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Ressam, doğanın biçimini bozup yapıtını doğadan uzaklaştırmalıdır.
- B) Sanat, doğayı olduğu gibi aktarma değil, bir yaşayışı, duyguyu, izlenimi yapıta aktarmadır.
- C) Doğadan kopan sanat soyutlaşır, doğayla çelişkiye girer.
- D) Yapıtlarda, doğayı aktarma yerine doğa dışındaki öğeler işlenmelidir.
- E) Resimden anlamak için ressam olmaya gerek yoktur.

9. ŞAŞKINLIK

Şaşıyorum!

İnsanoğlunun aya gönderdiği füzeye...

Şaşıyorum!

Ekmeklerin bu kadar küçülüp

Çocukların bu kadar büyüdüğüne...

Al takke ver külah,

Yaşayıp gidiyoruz.

Topu topu yumruk kadar bir yürek...

Şaşıyorum!

Fethi Giray

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Şiirde öğretici (didaktik) anlatım tercih edilmiştir.
- B) Ses ve sözcük yinelenmeleriyle ahenk sağlanmıştır.
- C) Mecazlı söyleyişe yer verilmiştir.
- D) Dönemin kültürel birikiminden ve dil özelliklerinden yararlanılmıştır.
- E) Düşünceler evrensel bakış açısıyla dile getirilmiştir.

10. Aşağıdakilerin hangisi edebî dile daha uzaktır?

- A) Yaşamak şakaya gelmez
büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
- B) Yeni sözler arama nafile
Derdim yeni olsa anlarım
- C) Kimi bir sözcükten yola çıkarım
Aç kalmış güzel bir kurttu o
- D) Bedevi bir sabır gibiyimdir
Ey tesellisiz gece
- E) Sen tane tanesin sevgilim
Denizim ben batık aşklarla dolu

11. Aşağıdakilerden hangisinin bir edebî metin olduğu söylenemez?

- A) Geleneksel kültürde dilden dile kuşaktan kuşağa geçmiş bir deyiş
- B) Yerel dilin egemen olduğu, gençlerin bir iş yaparken birbirlerine karşılıklı olarak söyledikleri uyaklı dörtlükler
- C) Ülkede bir anda yaşananları mizahî bir dille anlatan kitap
- D) Toplumsal sorunları bilimsel verilere göre analiz eden yazı
- E) Bir köpeğin eylem ve davranışlarının bilim adamı gibi anlatıldığı yazı

12. Aşağıdaki güzel sanatlardan hangisi edebiyatın malzemelerini daha çok kullanır?

- A) Mimarî
- B) Hat
- C) Bale
- D) Resim
- E) Müzik

13. Aşağıdakilerden hangisi dilin özelliklerinde değildir?

- A) Toplumsal kurum olması
- B) Ulusal özelliklere sahip olması
- C) Kendini özgü ses ve biçim özelliklerinin olması
- D) Başka dillerden ve yerel söyleyişlerden etkilenmemesi
- E) Birikimli olarak kuşaktan kuşağa geçmesi

1. Sanatçılar her dönemde farklı dünya görüşlerine yönelebileceği için sanatçıların dünya görüşü edebiyatın dönemlere ayrılmasında ölçüt olamaz.

YANIT E

2. Parçada kültürlerin başka kültürlerden etkilendiğine değinilmemiştir.

YANIT E

3. "Uyak" şiirle ilgili bir terimdir.

YANIT E

4. Edebiyat tarihi seçilmiş ürünleri değil her edebi yapıtı ve yazarını tarihsel sıraya göre inceler.

YANIT D

5. I. cümlede Şinasi'nin Fransız aydınları aracılığıyla batılı yaşam biçiminden etkilenecek eserinde bunu yansıttığı verilmiştir.

YANIT A

6. I'de tarih, II'de edebiyat, III'te edebiyat tarihi IV'te halk bilimi tanımlanmıştır.

YANIT E

7. II. hareketle, III. müzikle, IV. tiyatroyla, V. mimariyle ilgilidir.

YANIT A

8. Parçada doğanın taklit edilmesinin sanat sayılmayacağı anlatılmaktadır. Sanat eserinin özü sanatçının duygu ve yorumunun esere yansımadır.

YANIT B

9. Şiirde öğretici bir yol izlenmemiş, duygu ve yoruma yer verilmiştir.

YANIT A

10. A'da sözcükler gerçek ve yan anlamlarıyla kullanılmış. Anlatılanlarda imge ve duyguya yer verilmiş, didaktik bir yol izlenmiştir.

YANIT A

11. Toplum sorumlularını bilimsel verilerle anlatan bir metin edebi metin değil bilimsel bir metin olur.

YANIT A

12. Edebiyatın da müziğin de dille ilgili olduğu söylenebilir.

YANIT E

13. Her dil başka dillerle alışveriş yapar, yerel dillerden etkilenir.

YANIT D

1. (I) Akıcı ve etkileyici bir dille yazılan yazıda düşünceyi, duyguyu anlamak, izlemek kolaylaşır. (II) Devrik tümceyle söz diziminin değiştirilmesi yalnız yazıya canlılık kazandırmaya yaramaz. (III) Yerine göre sözü pekiştirmek, anlam kaymalarını daha iyi belirtmek için de kullanılır. (IV) Devrik tümce ustaca kullanılırsa anlatımı tekdüzelikten kurtarır. (V) Daha coşkulu bir biçim kazandırır yazıya. (VI) Sözcüklerin temel ve gerçek anlamında kullanılması yanlış anlamayı önler.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi sanatsal anlatıma uymaz?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

2.

I

Cahit Külebi, gününün geçerli akımlarına bağlanmadan, özgün bir söyleyişle halk şiiirinden beslendi. Anadolu insanının yaşamını, doğayla ilişkilerini, acılarını dile getirdi. Çağdaş şiiirin olanaklarıyla geleneği ustaca birleştirdi. Benzetmelerden yararlanarak halkın türküsünü söyledi.

II

Bir kelime gelir, sürtünür, yoklar beni
Anlarım, bir şiiirin elçisidir.
Bırakır hemen elimdeki işi, sokağa çıkarım
Bakarım, günlerdir içimi sancıtan şiiir
Orda, esinimi ışığından süzdüğüm
Sonsuz göğün altında
Bana incecik gülümsemektedir

Bu iki metinle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birinci metinde dil göndergesel ikinci metinde sanatsal işlevinde kullanılmıştır.
B) Birinci metinde öğretme ve bilgi verme amaçlanmış, ikinci metinde güzel söyleme amacı öne çıkmıştır.
C) Birinci metinde araştırma çözümleme, ikinci metinde gözlem ve deney ağırlık kazanmıştır.
D) Birinci metinde kanıtlanabilecek yargılar yer almıştır, ikinci metinde imge ve çağırışımlar vardır.
E) Birinci metinde düz anlatım, ikinci metinde mecazlı anlatım vardır.

3. **Aşağıdakilerden hangisinde insana özgü nitelikler başka varlıklara aktarılmamıştır?**

- A) Görüyorum durup düşünmesini şelalenin Boşluğa atlamadan önce
B) Bir patikanın kararsızlığını Görüyorum baykuşun iç çekişini
C) Çalılırların telaşını, bir şey olacaktı gibi Yaz eşiklerine çömelmiş ikindileri
D) Görüyorum arda kalan sessizliği Geçip gitmiş bir kalabalıktan
E) Görüyorum anlatılmaz olanı anlatan çabasını Yapraklara düşen ışığın

4. Yazar, alışılmış konular işlemiş işlemesine fakat asıl önemli olan onu işleyiş farkı, yani üslubu. Okurken zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorsunuz. Gözü rahatsız eden, dile takılan bir söz olmadığı gibi gereksiz söze de rastlayamazsınız. Ya kahramanlarına ne demeli? Bir vitrin mankeni değil, içimizde yaşayan kişiler hemen hepsi. Durum böyle olunca okuduğunuz, bir kitap değil de sanki yaşadığınız bir olay oluveriyor.

Bu parçadan yazarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Akıcı ve duru bir üslubu vardır.
B) Yazarın asıl dikkat çeken yanı üslubudur.
C) Kitabında şaşırtıcı sıra dışı konuları işlemiştir.
D) Kahramanlarını içimizden biri gibi göstermeyi başarmıştır.
E) Sıradan olayları etkileyici bir biçimde ele almıştır.

5. Bizim şiirimizin çok değişik biçimlerde kullanıldığına tanık olmuştur tarihimiz. Divan şairi gazellerde söz ustalığıyla insanı duygulandırmaya çalışırken divan şairinin kasidelerle şiirden farklı bir yarar beklediği açıktır. Baki, Kanuni'yi övmek için yazar kasidesini, şiirini padişaha sunarken umduğu artık çıkar dediğimiz bir yararı kollamaktır. Tanzimat Dönemi'nde şairin düşüncelerini şiir yoluyla yayma geleneği oluşur. Tevfik Fikret ve Mehmet Akif'te ise sadece toplumsal sorunların dile getirilmesi için elverişli bir söz sanatıdır artık şiir.

Bu parçaya göre güzel sanatlarla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Toplumsal yaşamın farklı dönemlerine göre biçimlendiğine
B) Düşünceyi en iyi yansıtan anlatım yolu olduğuna
C) Farklı amaç ve beklentilere yanıt verdiğine
D) Söz ustalığıyla duygu ve bilinç aşlamayı başardığına
E) Zaman içinde farklı biçimlerle ortaya çıktığına

6. Aşağıdakilerden hangisinde fonetik sanatlar birlikte verilmiştir?

- A) Hat - Resim B) Mimari - Tiyatro
C) Opera - Pantomim D) Müzik - Edebiyat
E) Sinema - Bale

7. "Hiçbir anlam ifade etmeyen güzel bir dize, bir anlam ifade eden fakat daha az güzel bir dizeden çok üstündür." diyen bir şair için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Şiirde biçim - öz dengesini sağlamaktadır.
B) Güzelliği her yönüyle dile getirmektedir.
C) Biçimi içerikten üstün tutmaktadır.
D) İçeriği biçime tercih etmektedir.
E) Güzel olan her şeyi konu almaktadır.

8. Hangi inanç adına yola çıkmış olursa olsun, politikacı sanatçıyı yanına almamışsa, halkını da yanına almamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu cümlede söylenen düşünceyi destekler?

- A) Siyasetçi, halkın sorunlarını dikkate alan kişidir.
B) Halkın tepkisini alanlar, siyasette başarılı olmazlar.
C) Sanatçıyı, siyasetçiyle bir arada düşünmek olanaksızdır.
D) Politikacılar çıktıkları yolda hiçbir zaman yalnız değillerdir.
E) Sanatçının desteği, siyasetçiye halkın desteğini kazandırmıştır.

9. Her dilin söylenişinde o dilde kulağa çarpan özel bir musiki vardır. Bu musikiyi yakalayabilen şair, en basit cümleleri bile birer sanat yapıtına dönüştürebilir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada anlatılmak istenene anlamca en yakındır?

- A) Usta şair dilindeki sözcüklerde saklı olan ses uyumunu bilen ve kullanan kişidir.
B) Bir dilin güzelliğini en iyi anlatan şey, o dilde yazılmış şarkı sözleridir.
C) Şair olmak için öncelikle kişinin ana dilini çok iyi bilmesi ve doğru kullanması gerekir.
D) Her yazınsal üründe yazıldığı dilin inceliklerini gösteren cümleler bulunur.
E) Şiirde asıl olan, her sözcüğü yerli yerinde ve doğru kullanmaktır.

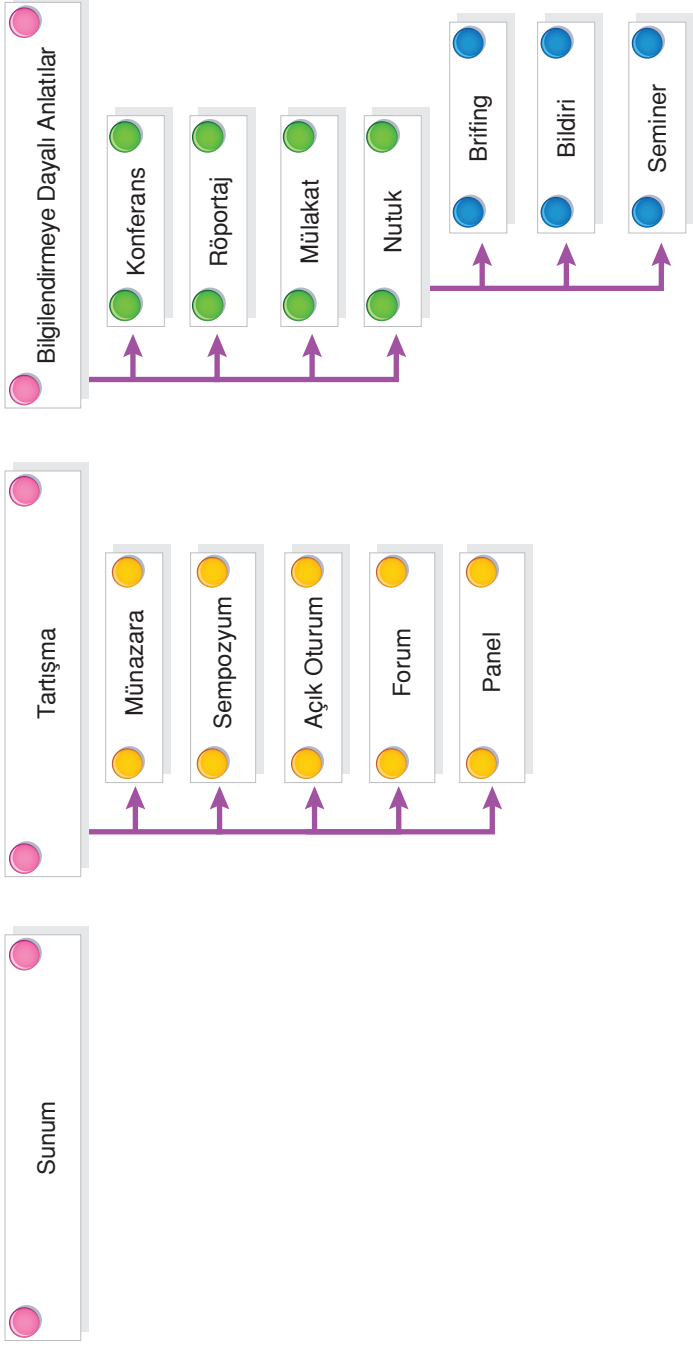
10. "Her büyük ressam, modeline bakarak kendi resmini yapar."

Bu sözün anlamca özdeşi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hiçbir sanatçı yapıtında duygularından tümüyle uzak duramaz.
B) Resim, bir nesneyi yeniden yorumlama sanatıdır.
C) Sanatçı, eserinde kendini anlattıkça yaratıcı olur.
D) Sanatçının kendini anlatması için model gerekmez.
E) Her yapıt, sanatçının kendisini yansıtan aynadır.

AKILLI HARİTAM

SÖZLÜ ANLATIM

I. SUNUM**YAŞAMIN İÇİNDE SUNUM**

Yaşamını bir toplum içinde sürdüren her insan, başkalarıyla iletişim içindedir. Sunum yaşamın neredeyse her anında karşımıza çıkar. Lokantayı seçerken bile garsonların servisine dikkat ederiz. Garsonun dış görünüşü, işteki ustalığı, müşteriye karşı tavrı o lokantayı seçmemizde etkilidir. Yemekler çok güzel ve kaliteli olabilir ancak onu sunan bunu gerektiği gibi sunmuyorsa yemekler ne kadar kaliteli olsa da asla bir daha orayı seçmeyiz. İnsanların bir duruma ya da olaya bakışını değiştirebilecek olan sunum konusunu bilmek gerekir.

SUNUM NEDİR?

Bilgileri yenileyen, pekiştiren, anımsatan, önemli noktaları öne çıkaran; bir çalışma sonucunu açıklayan; laboratuvar araştırmalarını sunan, anket sonuçlarını açıklayan, önemli olay ve olguları dile getirmek üzere yapılan konuşmalara sunum adı verilir.

Sunumda amaç; bilgileri yenileme, araştırma ve anket sonuçlarını değerlendirme, bilime katkıda bulunmadır.

Sunumdan Önce Yapılması Gerekenler

- Sunum için seçilen konu güncel olmalıdır, bir gereksinimi karşılamalıdır.
- Sunumun hazırlığında bol ve değişik kaynaktan yararlanmak gerekir.
- Sunum yerinin önceden görülmesi gerekir.
- Prova yapma, kullanılacak malzemelerin gözden geçirilmesi (kürsü, mikrofon, slayt makinesi, bilgisayar, cd, video...) sunumu yapan kişinin amacına ulaşmasında yararlı olur.

Sunum Sırasında Yapılması Gerekenler

- Sunum sırasında ciddi, ağırbaşlı, temiz ve derli toplu görünüm önemlidir.
- Sunum yapacak kişi, konuşma anında ses tonuna, jest ve mimiklerine, sahneyi ya da kürsüyü rahat kullanmaya özen göstermelidir.
- Konuşmacının dinleyicilerle, başta bakışlar olmak üzere, beden diliyle iletişim kurması sunumu etkili kılar.
- Konuşmacının ses ve sözcüklerin doğru söylenişine özen göstermesi gerekir.
- Sunumda, bilgisayar, cd, disket, projeksiyon aygıtı, slayt makineleri, mikrofon gibi teknolojik araçlardan yararlanılmalıdır.
- Görsel malzemenin konuşmaya ilgi ve tat katacağını unutmamalıdır.
- Sunumda gereksiz ayrıntılara girilmemelidir. Kullanılan slaytlarda cümleler kısa, açık ve etkili olmalıdır.
- Slaytlar ile yapılan açıklamalar eş zamanlı olmalıdır.

Sunum Sonrasında Yapılması Gerekenler

- Sunumu yapan konuşmacı sunumdan sonra dinleyicilerin soru sormalarına izin vermemelidir.
- Konuşmacı sorulan sorulara tartışmaya girmeden doyurucu, açık ve net yanıtlar vermemelidir.

Sunum Sırasında Görsel Malzemedan Yararlanma

İyi hazırlanmış görsel malzemeyi, konuşmacı konuyla güzel ve uyumlu bir biçimde kullandığı zaman başarılı olur. Aksi durumlarda görsel araçlar dinleyicinin dikkatini dağıtabilir. Yapılan konuşma görsel malzeme gerektiriyorsa bu tür araçlardan yararlanılmalıdır.

Rakamlar, söylendiklerinde anlaşılabilirliği güç şeylerdir. Görsel olarak sergilendiklerinde daha kolay anlaşılır. Konuşmada; %55 görüntü, %38 ses, %7 sözler etkili olduğuna göre buradan görselliğin önemi daha iyi ortaya çıkar... Bu yüzden sunum sırasında, slaytlarda, konunun önemli yönlerini belirten özlü, açık ve etkili anlatımlar yer almalıdır. Slaytlarla konuşmaların eş zamanlı olmasına özen gösterilmeli.

Sunumda, gerektiğinde daha önce hazırlanmış bazı belgeler, grafikler ve görseller kullanılabilir. Malzemeleri bir başkası kullanacaksa konuşmacı ile malzemeleri kullanan kişi arasında uyum kaçınılmazdır.

Etkinlik 5

Görsel malzemenin kullanılış amacı ile ilgili olarak aşağıdakilerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

- 1) Dinleyicilerin verilen bilgileri iyi algılamalarını sağlamak
- 2) Dinleyicilerin hoşça vakit geçirmelerini sağlamak
- 3) Düşünceleri, kavramları anlatırken zaman kazanmak
- 4) Sözün, söyleyişin etkisini azaltmak
- 5) Yanlış anlamalardan kaçınmak
- 6) Düşünceleri sağlamlaştırmak
- 7) Sunuma espri ve çekicilik katmak
- 8) Konuşmacıya dinlenme fırsatı yaratmak

Etkinlik 6

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun biçimde tamamlayınız.

1. Sunum için seçilen konunun olmasına dikkat edilmelidir.
2. Sunum sırasındaki görünümümüz olmalıdır.
3. Sunumda gibi araçlardan yararlanılabilir.
4. Slaytlar ile yapılan açıklamalar olmalıdır.
5. Sunum sonunda konuşmacı izin vermelidir.

Etkinlik 7

Aşağıdaki anlatımların sonuna doğru ise (D) yanlış ise (Y) yazınız.

- 1) Sunumlarda dinleyici kitlesinin belirgin bir profili yoktur. O yüzden konuşmacı konuyu herkesin ilgisini çekebilecek biçimde anlatmalıdır.
- 2) Sunumda amaç, bilgileri yenileme, araştırma, anket sonuçlarını değerlendirme, bilime katkıda bulunmadır.
- 3) Sunum hazırlığında kaynakları sınırlı tutmak konuyu dağıtmamak açısından yararlıdır.
- 4) Kullanılan slaytlarda cümleler kısa ve anlaşılır olmalıdır.
- 5) Dikkati dağıtmamak için sunum yapan kişinin elinden geldiğince jest ve mimik kullanmamaya, ses tonunu değiştirmeden anlatmaya özen göstermesi gerekir.
- 6) Sunumda belge, grafik ve şekiller kullanmaya özen göstermelidir.
- 7) Dinleyicilerin verilen bilgileri kalıcı biçimde algılamaları, zaman kazanmak ve anlatıma espri katmak için sunumda görsel malzemeden yararlanılmalıdır.

II. TARTIŞMA

TARTIŞMANIN ÖNEMİ VE GEREĞİ

Bilimin ve teknolojinin gelişmesini bilgi paylaşımına borçluyuz. Bilginin paylaşılmasının önemli yollarından biri tartışmadır. Doğruya ulaşmak için değişik düşünceler çarpıştırılır. Tartışmayla analiz ve sentez yeteneği gelişir. Her şeyin karşıtıyla var olduğunu düşünürsek tartışmada da her düşünce karşıtıyla zenginleşir.

Yaşamda karşılaşılan sorunlar tartışılarak çözülür. Bir konu üzerinde enine boyuna tartışılarak o konunun artıları, eksileri ortaya konur. Böylece bir uzlaşma sağlanabilir. “Doğrular, düşüncelerin çarpışmasıyla ortaya çıkar.” İnsanlar, farklı farklı düşüncelere sahiptir. Farklı düşüncelerin ortaya konduğu tartışmalarda bizim bilmediğimiz ya da farklı açıdan bakmadığımız düşünceleri görme olanağı bulabiliriz. Böylece paylaşılan bu düşünceler bizleri doğruya ulaştırır. Bakış açımızı değiştirir.

TARTIŞMA NEDİR?

Tartışma, bir konu çevresinde karşıt olsa da karşılıklı düşünceleri ortaya koyma, sorulara yanıt ve sorunlara çözüm bulma; gerçek, doğru, iyi ve güzel olanı birlikte aramaktır. Bir grubu ya da çoğunluğu ilgilendiren, daha önceden belirlenen bir konu hakkında farklı düşünceleri olan kişilerin konuyla ilgili görüşlerini açıklama ya da sorunu çözme amacıyla bir araya gelerek yaptıkları karşılıklı konuşmadır.

Tartışmada; karşılıklı saygı ve hoşgörü, kibar, esnek, sabırlı olma; konuşma kurallarına, verilen zamana ve sıraya uyma amaca ulaşmada yararlıdır. Tartışmada bir konuda ön yargıların, önceden alınmış kesin kararların, bilineni farklı cümlelerle sürekli yinelemenin, konu dışına çıkmanın tartışmaya yarar sağlamayacağı açıktır. Sakin konuşan, soruları soğukkanlılıkla yanıtlayan, söylenecek sözü olmadığı zaman susmayı bilen, konuşurken kendine güvenen bir kimse tartışmada başarılı olur.

Tartışma konusu; üzerinde konuşmaya ve araştırma yapmaya değer nitelikte olmalı, kanıtlanmamış konular üzerinde direnilmemeli, uygun bir ses tonuyla konuşulmalı, saygılı olunmalı, dedikodu etmekten, bağırıp çağırmaktan, konu dışına çıkmaktan ve konuşanın sözünü kesmekten kaçınılmalıdır.

Tartışmayı bir başkan yönetir. Başkanın konuyu ortaya koyup sınırlaması; konuşmacıların konu dışına çıkmalarını, konuyla ilgisiz ve gereksiz konuşmalarını engellemesi, konuşmacıların birbirini suçlamaya yönelik konuşmalarına izin vermemesi, tartışmanın kurallarına uygun yürütülmesini ve bir sonuca ulaştırılmasını, bu sonucun da bir rapor haline getirilmesini sağlaması gerekir.

Tartışmalarda başkanın görevleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

- 1) Konuyu özellikleri ve sınırlarıyla dinleyicilere belirtmek.
- 2) Konuşmacıları dinleyicilere tanıtmak.
- 3) Tartışmayı başlatmak.
- 4) Konuşmacıların konu dışına çıkmalarını engellemek.
- 5) Yetersiz bulunduğu konuşmayı değiştirmek.
- 6) Herkese eşit konuşma süresi vermek.
- 7) Konuşmacılara yerine göre sorular yöneltmek.
- 8) Haklı bulunduğunu desteklemek salondan uzaklaştırmak.

Tartışmanın Aşamaları

- Tartışma Sorununun / Konusunun Seçimi:** Tartışma sorunu seçilirken katılımcıların ilgi ve tutumları ile konuyla ilgili ön bilgileri göz önünde bulundurulmalıdır. Konu, katılımcılar için ilgi çekici olmalı ve katılımcıları tartışmaya güdülemelidir.
- Yönlendirecek Soruların Belirlenmesi:** Tartışma yönteminde başkan katılımcıları sorularla yönlendirmezse tartışmadan elde edilen sonuçlar hedefler doğrultusunda olmayabilir, konu dağılır. Bu nedenle başkanın tartışmayı yönlendirecek açılış, gelişme ve kapanış bölümüyle ilgili anahtar soruları önceden hazırlaması gerekir.
- Araç ve Tekniklerin Belirlenmesi:** Tartışma sürecinde birçok öğretim araç ve tekniklerinden yararlanılabilir. Bu amaçla tartışmadan önce soruna uygun canlandırmalar yapılabilir, yazılı malzemeler okunabilir, radyo dinlenebilir ve film izlenebilir. Bu tür etkinlikler katılımcılarda ortak yaşantı oluşmasını sağlar ve tartışmaya katılımı sağlar.
- Tartışmanın Yapılacağı Fiziksel Ortamın Düzenlenmesi:** Tartışmanın yapılacağı fiziksel ortam ve katılımcı sayısı tartışmanın niteliğini etkiler. Çok kalabalık gruplarda tartışmalar bazı katılımcıların tartışma dışında kalmasına neden olur. Tartışma ortamında sağlıklı iletişim kurulmasında, katılımcıların birbirlerini görmeleri önemli rol oynar. Bu nedenle katılımcıların, daire ya da yarım ay biçiminde oturmasının sağlanması gerekir.
- Değerlendirme:** Tartışma sonunda, tartışma başkan ya da katılımcılar tarafından değerlendirilmeli ve sonucu özetlenmelidir.

Aşağıdaki cümlelerde noktalı yerleri uygun sözlerle doldurunuz.

- Sağlıklı iletişim kurulabilmesi için tartışmaya katılanların ya da biçiminde oturması uygun olur.
- Bir grubu ilgilendiren, daha önceden belirlenen bir konu hakkında farklı düşünceleri olan kişilerin konuyla ilgili görüşlerini açıklamak, konuyu (veya sorunu) çözmek amacıyla bir araya gelerek yaptıkları karşılıklı konuşmaya denir.
- İyi bir tartışmacı muhatabına karşı davranır.
- Tartışmayı yöneten bir gereksinim vardır.
- Tartışma konusu nitelikte olmalıdır.
- Başkan, tartışmayı doğru yönetebilmek için tartışma titizlikle uymalıdır.
- katılımcılara yöneltilecek soruları önceden hazırlamalı ki hem tartışma belirli bir düzen içinde sürsün hem de uzaklaşmasın.

Doğru olanların yanına “D” yanlış olanların yanına “Y” koyunuz.

- 1) Önceden belirlenmiş bir konuda farklı görüşlere sahip kişilerin bir araya gelerek konuyla ilgili görüş bildirmeleri, görüşlerini savunmaları, konuyu çözümlenmeleri için yaptıkları konuşmalara tartışma denir.
- 2) Kimi çevrelerde, yaygın bir yanlış algı nedeniyle tartışma “ağız kavgası” diye de bilinir.
- 3) Tartışma öncelikle gerçeği, doğruyu, iyiyi, güzeli birlikte arama amacı taşımaktadır.
- 4) Tartışma kişisel sorunları çözmeye çalışan iki kişinin konuşması değildir bu nedenle her tartışma bir dinleyici kitlesi karşısında olmak zorundadır.
- 5) Topluluk karşısında yapılan tartışmaya topluma açık tartışma denir.
- 6) Tartışma radyo ya da televizyonda geniş kitlelere yönelik de yapılabilir.

TARTIŞMA TÜRLERİ

Münazara

Münazara, bir konuda karşıt görüşleri savunan takımların düşüncelerini çarpıştırdıkları bir tartışma düzenlemesidir. Bir başkan yönetiminde, jüri (seçiciler kurulu) önünde yapılan münazarada gruptaki konuşmacı sayısı iki ile dört arasında değişebilir. Münazara gruplar arasında yapılacaksa her grup kendi grup sözcüsünü ya da başkanını önceden belirler. Tartışmalarda yarışma kaygısı olmadığı halde, münazaralar birer düşünce ve söz yarışmasıdır.

Bir münazara karşılaşmasının konusu, iki taraflı tartışılabilir her şey olabilir ancak ağırlıklı olarak güncel, sosyal ve siyasi konular tartışılır. Yarışmacılar tartışmanın başlamasından on beş dakika önce tartışılacak konuyu ve hangi tarafı savunmaları gerektiğini öğrenirler. Münazaracılar bu süre içerisinde, aldıkları notlara son biçimini verir ve kendilerine sıra geldiğinde sunacakları yedi dakikalık konuşmalarının taslağını hazırlarlar. Sunum sırasında bu notlardan yararlanmak serbesttir. Münazaranın uygulanış biçimleri arasında küçük farklılıklar olmakla birlikte grup sözcüleri sırasıyla gruptaki arkadaşları tanıtır ve konuyu hangi yönlerden ele alacaklarını belirtirler. Daha sonra grup üyeleri konuşmalarını yapar. Son olarak sözcüler savunmalarını yaparak münazarayı bitirirler. Yaklaşık bir saat süren bu tartışma, seçici kurulun karşılaşma boyunca aldığı notlara dayanarak karşılaşmanın sonucunu açıklamasıyla sonlanır. Jürinin değerlendirmesini yaparken öncelikle kanıtların ne kadar sağlam ve tutarlı olduklarını göz önünde tutar. Jüri, konuşmacıların hazırlıklarını, savunmalarını ve konuşmadaki başarılarını göz önünde bulundurarak bir değerlendirme yapar ve galip tarafı belirler. Münazaranın öncelikli amacının, katılımcılara güncel konuları çok boyutlu, zengin bir çerçevede değerlendirebilme yeteneğini kazandırıp tartışma kültürünü artırmak olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra münazaracıların hızlı düşünüp düşüncelerini etkileyici biçimde topluluk önünde anlatma yeteneklerini geliştirmeleri de hedefler arasındadır.

Bilgi Şöleni (Sempozyum)

Bir konunun çeşitli yönleri üzerinde, aynı oturumda, konunun uzmanı olan değişik kimselerin (çoğunlukla akademik konularda) yaptıkları seri konuşmalara bilgi şöleni denir.

Bilgi şöleni, diğer konuşma türlerine göre daha bilimsel ve ciddi bir söyleşi havası içinde geçer. Konuşmacılar, konuyu kendi ilgi alanları açısından ele alır. Divan edebiyatı konulu bir bilgi şöleninde konuşmacılardan biri divan edebiyatının dili üzerine bilgi verirken bir başkası divan edebiyatının sıklıkla işlediği konulardan söz edilebilir. Bilgi şöleninde amaç, konuyu tartışmak değil uzmanları tarafından olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirilerek konuya açıklık getirmektir. Konuşmaların sonunda oturum başkanı, konuyu özetler ve çıkan sonucu dinleyicilere aktarır. Farklı oturumlarda başkan değişebilir. Konuşmacı üyelerin sayısı üç ile altı arasında değişebilir.

Üyelerin konuşma süreleri genellikle beş dakikadan az, yirmi dakikadan çok olmaz. Bilgi şöleni, konunun önemine ve uzunluğuna göre oturumlar halinde, ayrı salonlarda birkaç gün boyunca da sürebilir. Bu nitelikteki konuşmalar genellikle akademik konularda olur. Sempozyumda her konuşma, ayrı bir hazırlıktır fakat birbirini tamamlayıcı söyleşi ve içtenlik havası vardır. Konuşmalardan sonra konuşmacılar, birbirlerine konu ile ilgili sorular sorabilir. Böylece sempozyumdan “panel”e geçilir. Daha sonra da tartışmalara seyirciler de katılırsa “forum”a geçilmiş olur.

Açık Oturum

Konusunda uzman kişilerin bir masa çevresinde toplanarak tartışmasına açık oturum denir. Açık oturumda tartışılacak konu, toplumun tümünü ya da bir bölümünü ilgilendirmelidir.

Açık oturum, bir salonda izleyici önünde ya da televizyon ve radyoda dinleyici önünde yapılır. Açık oturumda izleyicilerin sorularını almak ve yanıtlamak da olanaklıdır. Böylece açık oturum “forum”a dönüşür. Televizyon ve radyodan tartışmayı izleyen kişiler, açık oturuma telefon sorularıyla katılabilir.

Açık oturum bir “başkan” tarafından yönetilir. Konunun ortaya atılması, giriş konuşmasının yapılması, soruların düzenli olarak sorulması gibi görevler başkan tarafından yapılır. Başkan, açık oturumdan önce plân yapmak zorundadır. Başkan, tartışma sırasında oluşabilecek tatsız ve çirkin saldırıları da önlemelidir. Oturum sonunda ortaya çıkan karşıt ya da aynı düşünceleri özetleyerek oturumun genel değerlendirmesini yapmalıdır. Bu nedenle başkan, açık oturumun temel ögesidir.

Oturuma katılacak kişilerin konularında iyi hazırlanmış olmaları açık oturumun kalitesini artırır. Ayrıca, konuşmacıların öteki konuşmacılar ve izleyiciler karşısında saygılı olmaları da çok önemlidir.

Aşağıdaki sözcükleri metindeki boşluklara uygun biçimde yerleştiriniz.

nedenleri / yarışma / sorular / notu / görüşlerini / başkan / bilgileri

Açık oturumda bir havası yoktur., konuyu belirtir, konuşmacıları tanıtır. Ele alınan konu ile ilgili verir. Sonra konuşmacılara sıra ile yöneltir. Konuşmacılar da belirtirler. Bu arada öteki konuşmacılar da konuşmakta olanın sözlerini özenle dinleyip gerekli alırlar. Gerekirse, konuşmacının bazı görüşlerine katılmadıklarını ile birlikte belirtirler.

Aşağıdaki cümlelerle verilen bilgiler doğru ise yanlarına (D) yanlış ise (Y) yazınız.

- 1) Açık oturum, eleştiri ve sohbet tartışma türleridir.
- 2) Konusunda uzman kişilerin bir masa çevresinde toplanarak tartışmasına sempozyum denir.
- 3) Forumda amaç, belli kararlara varmak değil konuyu değişik anlayışlarla farklı boyutlarıyla ortaya koymaktır.
- 4) Açık oturum, panel, bilgi şöleni (sempozyum), forum gibi tartışmalar dinleyicilerin huzurunda dinleyiciler için gerçekleştirilmektedir.
- 5) Panel birer cümle biçiminde ifade edilebilen bir tezle antitezin, iki grup arasında bir hakem heyeti (jüri) huzurunda tartışıldığı konuşmaya denir.

Forum

Bir başkanın yönetiminde, toplumu ilgilendiren bir konuda, farklı gruplardan oluşan dinleyicilerin söz sırası olarak konuşma kuralları içerisinde tartışmalarına forum denir.

Forum, panelin devamında yapılacaksa başkan, panelin süresini bir saat, forumun süresini de yarım saatle sınırlayabilir. Bu durumda, panelden sonra forum yapılacağı, konuşmalara başlanmadan duyurulmalıdır.

Forum, toplu tartışmaların başlı başına bir türü sayılmakla birlikte, dinleyicilerin konu üzerinde daha aktif ve farklı bakış açılarıyla düşünmelerini sağlar. Foruma davet edilen uzmanların görüşlerine de başvurularak çıkabilecek yanlış anlamaların önüne geçilir.

Forumda amaç, belli kararlara varmak değil konuyu değişik anlayışlarla, farklı boyutlarıyla ortaya koymaktır.

Forumda söz alan dinleyiciler, konuyla ilgili olmayan özel sorunlarına değinmemelidir.

Sorular kısa, açık ve net olmalı, tartışma saygı kuralları içerisinde, kırılcılıktan uzak, içten bir havada yapılmalı, her katılımcı tartışmadan beklenen amaca ulaşmaya yardımcı olmalıdır..

Panel

Toplumu ilgilendiren bir konunun dinleyiciler önünde, söyleşi havası içinde, uzmanları tarafından tartışıldığı konuşmalara panel denir. Açık oturum ile panel özellikleri yönüyle birbirlerine çok benzer. Hatta bazı kitaplarda panel ile açık oturum aynı konuşma türü olarak verilir. Arada sadece üslup farkı vardır. Bir konuşmacı grubunun dinleyiciler önünde, genellikle bilimsel, sosyal ya da siyasî bir konuyu tartışmak amacıyla yaptıkları toplu görüşmelerdir.

Panelde bir *başkan* bulunur. Konuşmacılar, bir masanın çevresinde toplanırlar. Başkan, konuşmacıların ortasında yer alır. Konuşmacı sayısı 3 ile 6 arasında değişebilir. Konuşmacılar, uzmanı oldukları konunun ayrı birer yönünü ele alırlar. Konuşmalar, açık oturumda olduğu gibi başkanın verdiği sıraya ve süreye göre yapılır. Genellikle, küçük salonda ve az bir dinleyici önünde yapılan panellerde mikrofon bulunmaz. Panel, geniş bir topluluk önünde panel yapılacaksa konuşmacılar, mikrofon kullanmak zorundadır.

Panelde amaç, bir konuda karara varmaktan çok sorunu çeşitli yönleriyle aydınlatmak, farklı görüşlerle farklı anlayışları ortaya koymaktır. Panelin sonunda, dinleyiciler panel üyelerine soru sorabilirler. Tartışma dinleyicilere de geçerse, foruma dönüşür.

Etkinlik 13

Aşağıdaki boşlukları uygun kavramlarla tamamlayınız.

1. birer cümleyle anlatılabilen bir tezle antitez, iki grup arasında bir hakem kurulu (jüri), karşısında tartışıldığı konuşmalardır. Bu bir yarışmasıdır. Diğer tartışmalarda öyle bir durum söz konusu değildir.
2. bir konunun çeşitli yönleri üzerinde, aynı oturumda, konunun uzmanı değişik kişiler tarafından çoğunlukla akademik konularda yapılan seri konuşmalardır. Öteki konuşma türlerine göre daha bilimsel ve ciddi bir söyleşi havası içinde geçer. Amaç, konuyu tartışmak değil, uzmanları tarafından olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirilen konuya bir açıklık getirmektir. Bu yönüyle, diğer tartışma türlerinden ayrılır.
3. geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir konunun, uzmanlarınca bir başkan yönetiminde dinleyici grubu önünde tartışıldığı konuşmalardır.
4., bir başkanın yönetiminde, toplumu ilgilendiren bir konuda, farklı gruplardan oluşan dinleyicilerin söz sırası olarak konuşma kuralları içerisinde tartışmalarıdır. Tartışmalar dinleyici önünde yapılırken aynı zamanda tartışanlardır. Bu yönüyle diğer tartışmalardan ayrılırlar.

KONFERANS

Hazırlıklı ve plânlı konuşma türlerindedir. Herhangi bir bilimsel alanda, topluluk karşısında yapılan konuşmalara konferans denir. Konferansı verecek kişi, sözcüklerin söylenişine (diksiyona) ve dil bilgisi kurallarına dikkat etmelidir. Ses tonunu yerine göre ayarlamalı, vurgu ve tonlamaya dikkat etmelidir. Verilmek istenen düşünceler; açık, anlaşılır ve özgün olmalıdır.

Konferans verilirken konuşmacı, yazdıklarını kâğıttan okumamalı, söyleşi yapıyormuş gibi konuşmalıdır. Yeri geldiğinde kâğıda bakmalıdır. Konuşmacı, gözlerini dinleyicilerin üzerine çevirmeli, onların kendisini ilgiyle izlemelerini sağlamalıdır. Konuşmacı; temiz görümlü, ciddi olmalı, kibar davranmalı, güzel konuşmalıdır. Konferans vermeden önce, bir başkası konferansçıyı önemli özellikleriyle dinleyicilere tanıtmalıdır. Konuşmacı, dinleyicileri sıkıcı ve bıktırıcı söz ve tavırlardan uzak durmalıdır. Ayrıca, el, yüz ve vücut hareketlerini konunun anlamına uygun olarak yerinde ve uyumlu yapmak zorundadır. Söylev yeteneği olmayan konuşmacıların vereceği konferansın etkisiz ve başarısız olacağı da unutulmamalıdır.

Bir saati aşan konferansların dinleyici üzerinde etkisinin azaldığı bilinir. Konferansçı, bir saatten az bir sürede konferansını bitirmelidir. Ayrıca konferansçı; yersiz, taşkın el ve kol hareketlerinin konuşmanın değerini düşürebileceğini unutmamalıdır.

Konferans hazırlanırken öncelikle yapılması gereken, konferans konusunda geniş bir kaynak taramasına girişmek olacaktır. İncelenecek konuda ansiklopedilerden başlanarak değişik yazı ve incelemeler gözden geçirilmeli, sağlam ve derli toplu bir malzeme hazırlanmalıdır. Bu malzemeye konferansçı kendi görüş ve düşüncelerini de katarak öncelikle konferansın plânını düzenlemelidir.

Bilimsel toplantılarda söylenen ve akademik konuşma türüne giren söylevler (nutuklar) de konferans sayılır.

Konferans plânı şöyle düzenlenebilir:

1. Açılış cümlesi
2. Konunun sunuluşu
3. Konferansın amacı
4. Konunun açılması ve anlatılması
5. Sonuç
6. Sorular ve yanıtlar

Konuşmaya, konferansı düzenleyenlere ve dinleyicilere saygı bildiren sözlerle başlanmalıdır. Sonra konunun çerçevesi çizilmeli. Bundan sonra konuşmacı, amacına göre konusunu açmalı, o konudaki çeşitli görüşleri kırıci ve yıpratıcı olmayan sözlerle belirtmelidir.

Konuşmacı, bayağı ve argo sözler kullanmaktan kaçınmalıdır. Zaman zaman canlı örnekler ve fıkralarla, konuşma tarzının değiştirilmesiyle, ses tonuna verilecek iniş ve çıkışlarla dinleyicilerin dikkatini ve ilgisini uyanık tutmaya çalışmalıdır.

Aşağıdaki sözcükleri metindeki boşluklara uygun biçimde yerleştiriniz.

kısaca / konunun / dağıtmak / mümkün / dinleyicilere / ilgilendirmeyeceği / özetlenmesi

Konferansta bir bütün yönlerinin ve ayrıntılarının verilmesinin olmadığı unutulmamalıdır. Konuyu fazla, dinleyicinin dikkatinin dağılmasına neden olur. Çok fazla ayrıntı, herkesi aynı ölçüde için dinleyiciyi sıkar. Konferans, anlatılanların özetlenmesi, amacın verilmesi ve saygı ve iltifat eden sözlerle bitirilmesi gerekir. Sorulacak sorular da ve soranı incitmeden onunla tartışmaya girilmeden yanıtlanmalıdır.

Sunuş Biçimine Göre Röportajlar

a) Amerikan Röportajı: Yazıya en çarpıcı yönden girilir. Asıl söylenmek istenen ilgi çekici bir girişle en başta verilir, ayrıntılar sonra gelir.

b) Alman Röportajı: Yazar ön plandadır. İncelediği konuyu kendi anlatımı içinde verir.

Röportajlar tek bir yazı olabileceği gibi yazı dizisi de olabilir. Böyle röportajlara **"dizi röportaj"** denir. Kimi röportajlar bir bölgeyi bütün olarak değişik yönleriyle (folklor, yetiştirdiği ürünler, sanayi, eğitim, dil...) tanıtmak amacıyla yapılır. Böyle bir çalışmanın ürünü olan ve dizi biçiminde yayımlanan röportajlara **bölgesel röportaj** denir.

Yaşar Kemal ve Fikret Ötyam bu türde yapıt veren sanatçılarımızdır.

Dilimize Fransızcadan giren ve "günün notu", "günün raporu" anlamına gelen röportaj, herhangi bir konu, olay, yer, kurum, kişi üzerine derin bir gözlem, araştırma ve inceleme sonucunda yazılan yazılara denir. Röportaj, gazete ve dergiyle ortaya çıkan bir yazı türüdür. Doğal olarak bu tür yazılar, önceleri gazete ve dergilerde yayımlanırdı. Ancak bugün radyo ve televizyonla birlikte sınır ortadan kalkmış ve artık söz konusu organlarda da çok çeşitli konu, olay, kurum, yer, kişi hakkında yapılmış röportajlar yayımlanmaktadır.

Bugün röportaj ile görüşmeye dayalı bir tür olan mülâkat arasında ciddi bir karışıklık söz konusudur. Sanat, edebiyat, siyaset, spor gibi alanlarda ün yapmış kişilerle görüşerek yapılan ve gerçekte mülâkat olan türe de röportaj denilmektedir. Bu önemli bir yanıştır. Bu iki tür arasında çok ciddi farklar vardır. Röportaj yazısı, ciddi bir inceleme ve araştırma yazısıdır. Bu çerçevede röportaj yazarı, önce ele aldığı konuyu ciddi olarak araştırır, onunla ilgili belgeleri toplar, gözlemler yapar, soruşturmalara girer ve en sonunda bunları, derin bir düşünce potasında değerlendirildikten sonra yazısını oluşturur. Bu, bir edebî metin kurmak gibidir. O, topladığı malzemeyi, dünyaya bakış ve onu algılayış çerçevesinde yeniden kurar. Röportaj yazarı ülkenin bir köşesini, bir sorunu gündeme taşır ya da herhangi bir kurum ve kişi hakkında okuyucularına bilgiler sunar. Sunumları daha etkili kılabilmek için çoğu kez bol bol fotoğrafa başvurur.

Röportaj ile haber yazısını da karıştırmamak gerekir. Röportaj, haber yazısının daha geniş biçimde ele alınması ve fotoğraflarla desteklenmesinden oluşur. İkisi arasında en önemli ayrılık, röportaj yazarının yazısına kişisel düşüncelerini yansıtmasıdır. İkinci ayrılık, röportaj yazarının okuyucuda bir inanç uyandırmaya çalışmasıdır.

GÖRÜŞME (MÜLÂKAT)

Tanınmış bir kişiyle önemli bir olay ya da sorun hakkında konuşmaya, görüşmeye; bu görüşme sonunda yazılan yazıya "**mülâkat**" denir. Mülâkat, gazete yazısı türlerindedir.

Mülâkat yapacak kişi, mülâkatı yapacağı kişiye daha önce dileğini bildirir. Ondan gün ve buluşma saati belirtmesini ister. Konusunu söyler. Daha sonra sorularını hazırlar. Soruların basit ve gülmeyecek olmasına özen gösterir.

Görüşmeyle ilgili aşağıdaki bilgilerden doğru olanın yanına (D) yanlış olanın yanına (Y) yazınız.

- 1) Buluşmak için karşı tarafa gün ve saat sormak
- 2) Konu ile ilgili kısa bir bilgi hazırlamak
- 3) Görüşülecek kişiyi uygun bir yere çağırmak
- 4) Buluşma gerçekleştiği anda kendisini soru soracağı kişiye tanıtıcı sözleri hazırlamak
- 5) Soru soracağı kişide iyi bir etki bırakacak konuşma hazırlamak
- 6) Konuyu ayrıntılı olarak aktarmak
- 7) Sorulacak soruları saptamak
- 8) Konuşma sonunda gitmek üzere izin istemek, ayrılırken söylenecek güzel ve etkili son sözleri hazırlamak.
- 9) Konuşmacının yanıtlarını bir düzene sokarak yazmak
- 10) Konuşmacının yanıtlarına uygun eklemeler yapmak

SÖYLEV (NUTUK)

Açık ya da kapalı alanlarda bir topluluğa, konuşmacı amacı doğrultusunda belli bir duygu ve düşünceyi aşlamak, onları harekete geçirmek için yaptığı heyecan düzeyi yüksek, coşkulu ve sanatlı konuşmalara söylev denir. Söylev, Cumhuriyet Dönemi'nde üretilmiş bir sözcüktür. Eskiler, nutuk ya da hitabet sözcüklerini kullanırlardı. Eskiler, nutku söyleyen kişiler için de ya yaygın kullanım biçimi olan "hatip" ya da "nutk" kökünden gelen "nâtık" sözcüğü kullanırdı. Bugün konuşmayı yapan kişiye "konuşmacı" sözcüğü uygun görülmele birlikte "hatip" sözcüğü de yaygın kullanılmaktadır.

Her türde olduğu gibi söylevde de belli bir plân ve düzen vardır. Böyle olmazsa konuşma ile amaçlanana ulaşamayabilir. Bu yüzden konuşma öncesinde nasıl bir konuşmanın yapılacağı, konuşmada kullanılacak dili, hangi noktaların özellikle vurgulanacağı, kalabalık karşısında ne tür mimik ve jestlere başvurulacağı gibi noktalar önceden çok iyi hesaplanarak kalabalık önüne çıkılmalıdır. Bunları, önceden belleğinde tasarlayan bir konuşmacı, öncelikle dile önem vermelidir. Bu dil, büyük kalabalığı heyecana getiren, açık, net ve anlaşılır; konuyu çeşitli açılardan kapsayan örneklerle, benzetmelere, atasözlerine, deyimlere gerektiğinde hikâye ve fıkralara yer veren bir dil olmalıdır. Bunlar söylevin en önemli amacı olan telkin ve inandırmayı birlikte getirir.

Bir konuşmacı, söylevin sonuç bölümüne ayrı bir önem vermelidir. Konuşmayı çarpıcılığı ve etkisi son derece yüksek bir iki cümle ile bitirmelidir. Bu cümle, kalabalık dağıldıktan sonra söylevin etkisini sürdüren ve onu belleklerde sürekli kılabilen bir cümle olmalı. Atatürk'ün nutkunda söylediği şu cümleler buna iyi örnektir. "Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur. Ne mutlu Türk'üm diyene!"

Çok çeşitli türleri olan söylevin kimilerini şöyle sıralayabiliriz: siyasî söylev, dinî söylev, askerî söylev, hukukî söylev, akademik söylev...

Batı edebiyatının en önemli türlerinden biri olan söylev, önce Yunan edebiyatında başlamıştır. O edebiyatın ünlü söylevcileri arasında Demosthenes (MÖ 385 - 320) başta gelir. Latin edebiyatında da Cicero (MÖ 106-43) bu türün ölümsüz adları arasındadır. Fransız edebiyatında devrim yıllarında özellikle siyasî söylev alanında Mirabeau (1749 - 1791), Danton (1759 - 1794), Robespierre (1758 - 1794) unutulmayan söylevcilerdir. Bizde ise bu tür, II. Meşrutiyet Dönemi'nden sonra gelişmeye başlamıştır. Rıza Tevfik Bölükbaşı, Ömer Naci, Selim Sırrı Tarcan, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Behçet Kemal Çağlar, Halide Edip Adıvar ile kimi siyasetçiler ve devlet adamları, bu türün önde gelenleri olarak kabul edilirler."

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde konuşmacı, dinleyicileri etkilemek amacıyla yeri geldikçe özellikle duygusal ve coşkusal bir söyleme başvurur?

- A) Sempozyum B) Panel
C) Söylev D) Forum
E) Münazara

Çözüm

Bir topluluk önünde yapılan duygusal ve coşkulu sözler içeren konuşmalara "söylev" denir.

YANIT C

BRİFİNG (BİLGİLENDİRME)

Bir grubun ya da ekibin göreve başlamadan önce son bilgileri almak için yaptığı toplantıya "briefing" denir.

Teftiş yetkisine sahip kişilere ya da üst düzey yöneticilere verilen kısa bilgilere bu ad verildiği gibi bir grubu bilgilendirmek amacıyla da böyle toplantılar yapılabilir.

BİLDİRİ (TEBLİĞ)

Bilimsel ya da sanatsal bir konuda bir yeniliği duyurmak ya da bir yanlış düzeltmek amacıyla yazılmış bir türüdür. Bildiri, konferansla benzerdir. Bildirinin konferanstan ayrılan en önemli özellikleri şunlardır:

- ✓ Bildiri, bilimsel bir yazı türüdür, konferansta bilimsellik yanında genele seslenen bir hava da vardır.
- ✓ Bildirinin temel niteliği, bilimsel bir yenilik getirmiş olması ve özgün bir konuyu ele almasıdır.
- ✓ Bildiri, bilinen bir konuya yenilik getirme, değişik görüş ve düşüncelerle yeni tezler ortaya koyma, bu tezleri bilimsel kanıtlarla doğrulama ya da bir önceki tezi çürütme gibi özellikleri de taşır.
- ✓ Bildiri de konferans gibi bir dinleyici topluluğu önünde okunur yalnız bildirinin sunulduğu topluluk, o konuda az çok uzmanlaşmış kişilerden oluşur.
- ✓ Bildiride de konferans gibi etkili konuşma becerisinin gözetilmesi gerekir. Konferansta zaman zaman hazırlanan metinden uzaklaşma söz konusu olabilirken bildiride metne bağlı kalma esastır.
- ✓ Bildiriler, genellikle yayımlanmaya uygun tarzda hazırlanır ve düzenlenir, konferans sözlü olarak sunulur.

SEMİNER

Bir konuda bilgi vermek ve bu bilgiler üzerinde tartışmak amacıyla düzenlenen toplantılardır. Seminer bir grubun, bir yetkilinin yönetiminde bir konuyu ya da sorunu incelemek, araştırmak üzere grup üyelerinin tümünün katıldığı çalışmadır.

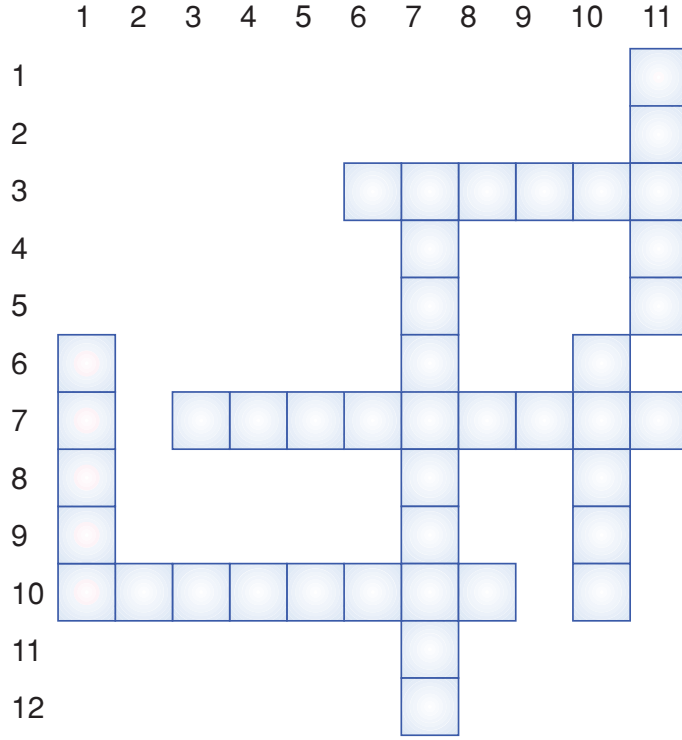
Seminer için önce konu belirlenir. Konuyla ilgili ayrıntılı araştırma yapılır. Sunumu yapacak düzeyde bilgi birikimine ve sunuculuk yeteneğine sahip kişiler tarafından topluluk karşısında sunulur.

Seminerde görsel araçlardan da yararlanılabilir. Seminer konuları gerektiğinde basıma da uygun olmalıdır.

Birinci sütündeki tanımları ikinci sütündeki terimlerle eşleştiriniz.

1) İletinin sunulduğu kişi	A) Slayt
2) Bildirilmek istenen söz, duygu, düşünce	B) Açık oturum
3) İletinin iletiminde kullanılan araç	C) Forum
4) İletiyi sunan kişi	D) Münazara
5) İletinin iletiildiği şifreleme sistemi	E) Alıcı
6) Üzerindeki görüntünün bir makine yardımıyla bir zemine yansıtıldığı araç.	F) Kod
7) Bilimsel konularda birbirini izleyen oturumlarla verilen bilgi	G) İleti
8) Bir hakem kurulunun izleyip değerlendirdiği söz yarışması	H) Kanal
9) Toplumsal konuların kitleler önünde tartışıldığı tartışmacıların da dinleyenlerden seçildiği tartışma biçimi	I) Sempozyum
10) Toplumsal bir konunun dinleyiciler karşısında bir başkan yönetiminde farklı düşüncelerdeki kişiler tarafından tartışılması	J) Gönderici

SOLDAN SAĞA: 3) Tartışmayı yöneten kişi **7)** Bir konunun çeşitli yönleri üzerinde, aynı oturumda, konunun uzmanı değişik kişiler tarafından çoğunlukla akademik konularda yapılan seri konuşmalar **10)** Bir konuda karşıt görüşleri savunan grupların düşüncelerini çarpıştırdıkları düşünce platformu

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1) Toplumu ilgilendiren bir konuda farklı görüşlerdeki dinleyicilerin söz sırası olarak konuşma kuralları içinde yaptıkları tartışma **7)** Konusunda uzman kişilerin bir masa çevresinde toplanarak tartışması **10)** Bilgileri yenileme, araştırma ve anket sonuçlarını değerlendirme, bilime katkıda bulunma amacıyla yapılan konuşma **11)** Toplumu ilgilendiren bir konuda, dinleyiciler önünde, sohbet havası içinde, uzmanlar tarafından yapılan konuşmalar

1. Aşağıdakilerden hangisi sunumda dikkat edilmesi gereken özelliklerden biri değildir?

- A) Konuşmacının giyiminin ilginç, dikkat çekici olması
- B) Jest, mimik ve ses tonunun etkili kullanılması
- C) Ses ve sözcüklerin doğru söylenişine özen gösterilmesi
- D) Görsel malzemenin yerli yerinde kullanılması
- E) Sunumda bol ve değişik kaynak kullanılması

2. Aşağıdakilerden hangisi sunum yapan kişinin dikkat etmesi gereken özelliklerden değildir?

- A) Soruları, tartışmaya girmeden yanıtlaması
- B) Sunum yerini önceden kontrol etmesi
- C) Güncel bir konu seçmesi
- D) Konuyu bütün ayrıntılarıyla vermesi
- E) Teknolojik araçlardan yararlanması

3. Sunum hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Sunum sayesinde insanların bir duruma ya da olaya bakış açısı değişebilir.
- B) Önemli olay ve olguları dile getirmek ya da bilgi vermek amacıyla yapılabilir.
- C) Sunumda amaç bilgileri yenileme, araştırma ve anket sonuçlarını değerlendirme, bilime katkıda bulunmadır.
- D) Dinleyiciyi sıkacağı için sunum sırasında ciddi bir tavır takınmaktan kaçınılmalıdır.
- E) Sunumlarda dinleyici kitlesi konuya ilgi duyan kişilerden oluşur.

4. Panelin devamında aşağıdakilerden hangisi yapılabilir?

- A) Münazar
- B) Forum
- C) Açık oturum
- D) Sempozyum
- E) Konferans

5. Aşağıdakilerden hangisi bir tartışma türüdür?

- A) Deneme
- B) Söylev
- C) Sempozyum
- D) Röportaj
- E) Eleştiri

6. Aşağıdakilerden hangisi münazaranın ayırt edici özelliğidir?

- A) Bir başkan tarafından yönetilmesi
- B) Bir düşünce söz yarışması olması
- C) Televizyon ya da radyoda yapılması
- D) Dinleyicilerin katılımının sağlanması
- E) Katılanların uzman olması

7. Açık oturuma katılan kişiler için aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Günlük konuşma diliyle konuşurlar
- B) Zamanları sınırlı değildir.
- C) Bir başkan tarafından yönetilmezler.
- D) Konuya hazırlıksız gelirler.
- E) Konularında uzmandırlar.

8. Bir tartışmada tartışmacı aşağıdakilerden hangisini yapmamalıdır?

- A) Ses tonunu ortama göre ayarlama
- B) Konunun çerçevesi dışına taşmama
- C) Araya girerek konuşanların dil yanlışlarını düzeltme
- D) Beden dilini etkili bir biçimde kullanma
- E) İşlevsiz sözlerden ve uzatmalardan kaçınma

9. Aşağıdakilerden hangisi bir tartışma türüdür?

- A) Söyleşi
B) Eleştiri
C) Bildiri
D) Açık oturum
E) Anket

10. Güncel, siyasi, sosyal, bilimsel, sanatsal konuları izleyici, dinleyici karşısında tartışarak dinleyeni bilgilendirme amaçlı toplantıya _ _ _ _ denir.

Bu parçadaki boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Açık oturum
B) Münazara
C) Anket
D) Mülakat
E) Forum

11. Aşağıdakilerin hangisi ayraç içinde verilen türe tam olarak uygun düşmez?

- A) Bir konuda bilgi vermek amacıyla birkaç konuşmacının yer aldığı dinleyici durumundaki kişilerin de soru sorabildiği toplantı (forum)
B) Güncel, bilimsel, sanatsal konuların dinleyici karşısında tartışıldığı toplantı (açık oturum)
C) Seçilmiş bir konuda kişilerin kendi düşüncelerini savunduğu toplantı (tartışma)
D) İki grubun eşit süreli söz alarak birbirinin karşısı iki görüşü savundukları toplantı (münazara)
E) Akademik konularda uzman kişilerin konunun belirli bir yönünü bilimsel bir anlayışla dile getirdiği tartışma türü (panel)

12. Bilgi şöleni için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Konuşmacıların sayısı 3-6 arasındadır.
B) Bilgi şöleninin süresi bir saat ile sınırlıdır.
C) Her konuşmacı konuyu kendi alanı açısından ele alır.
D) Amaç tartışmak değil çözüm üretmektir.
E) Konuşmalar genellikle akademik konularda olur.

13. Açık oturumla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Açık oturumda bir yarışma havası vardır.
B) Başkan konuyu belirtir, konuşmacıları tanıtır.
C) Başkan konuşmacılara ara ara soru yöneltir.
D) Konuşmacılar diğerlerini dinlerken not alır.
E) Konuşmacıların hazırlıklı gelmeleri açıkoturumun kalitesini artırır.

14. Aşağıdakilerden hangisi forumun özellikleri arasında sayılamaz?

- A) Bir başkanın yönetiminde yapılır.
B) Konu bir kişiyle ilgili olabilir.
C) Farklı görüşlerdeki kişilerin katılımı söz konusudur.
D) Panelin devamında yapılabilir.
E) Foruma uzmanlar da davet edilebilir.

15. Konferansla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hazırlıklı ve planlı konuşma türlerindedir.
B) Bilimsel bir konuda yapılır.
C) Topluluk karşısında yapılan konuşmalardır.
D) Konu en küçük ayrıntılarına kadar verilir.
E) Bir açılış cümlesiyle başlayıp soru ve yanıtlarla bitirilir.

1. Sunum yapan kişi ilgiyi kendi üzerine değil sunduğu konu üzerine çekmelidir. Bu nedenle suncunun giysileri ve görünümü dikkat çekici olamaz.

YANIT A

2. Sunum yapan kişi konuyu tüm ayrıntılarıyla verirse ayrıntı içinde boğulur, hem gereksiz bilgilerle dinleyiciyi sıkır, dinleyicinin ilgisini azaltır hem de zamanı verimli kullanamaz.

YANIT D

3. Sunumu yapan kişi anlattığı konunun ciddiyetine uygun olarak senli benli bir dilden yılışık bir sunumdan uzak durmalıdır.

YANIT D

4. Panelin devamında dinleyenler soru sorarak aktif bir biçimde tartışmaya katılırsa panel "forum" a dönüşmüş olur.

YANIT B

5. Sempozyum bir tartışma türü, söylev hazırlıklı bir konuşma, ötekiler öğretici metinlerdir.

YANIT C

6. Münazara öteki tartışma türlerinden farklı olarak iki karşıt görüşün savunulması biçimindedir. Kazanmak ve kaybetmek söz konusu olduğu için bir yarışma havası taşır.

YANIT B

7. Açık oturuma katılan konuşmacılar tartışılan konuyla ilgili yeterli ve sağlam bilgiye sahip olmalıdır.

YANIT E

8. Bir tartışmada konuyla ilgili olmayan dille ilgili yanlışlar öteki tartışmacıların düzeltilmesini gerektirmez. Ayrıca konuşmacılar başka konuşmacıların sözünü kesip araya giremez.

YANIT C

9. Açık oturum bir tartışma türüdür.

YANIT D

10. Bu parçada tanımlanan tartışma türü "açık oturum"dur.

YANIT A

11. E'de tanımlanan tartışma türü panel değil bilgi şölenidir. (sempozyum)

YANIT E

12. Bilgi şöleni birkaç oturumda, gerekirse günlerce sürebilir.

YANIT B

13. Açık oturumda konu değişik yönleriyle tartışılır. Yarışma söz konusu değildir.

YANIT A

14. Forumda toplumun tümünü ya da bir bölümünü ilgilendiren konu tartışılır.

YANIT B

15. Konferansta konu genel çizgileriyle ayrıntıya girilmeden anlatılır.

YANIT D

1. Aşağıdakilerden hangisi tartışma için söylenemez?

- A) Bazı türlerinde değerlendirme kurulunun bulunması
- B) Kimi türlerinde sonucun bir rapor haline getirilmesi
- C) Konunun uzmanlarına daha uzun süre verilmesi
- D) Tartışmacıların konu dışına çıkmamaya özen göstermesi
- E) Gerçek, doğru ve güzel olanı bulmayı amaçlaması

2. Aşağıdakilerden hangisi bir tartışmada başkalarının görevleri arasında yer almaz?

- A) Tarafsız olmaya özen göstermek
- B) Kısa özetlerle konuyu toparlamak
- C) Tartışmanın sonucunu kısaca açıklamak
- D) Tartışmaya aktif olarak katılmak ve düşüncelerini dile getirmek
- E) Her konuşmacıya eşit konuşma süresi vermek

3. Aşağıdakilerden hangisi tartışmaya katılanların dikkat etmesi gereken davranışlardan değildir?

- A) Söz sırasını beklemeden konuşmamak
- B) Verilen zamana uymak
- C) Görsel malzemeden verimli olarak yararlanmak
- D) Bilinenleri tekrarlayarak unutmayı önlemek
- E) Gerektiğinde beden dilini iyi kullanmak

4. Aşağıdakilerden hangisi bir tartışma türü değildir?

- A) Söyleşi
- B) Panel
- C) Forum
- D) Münazara
- E) Açık oturum

5. Toplumun tümünü ilgilendiren bir konunun, izleyiciler önünde ve bir başkanın yönetiminde, değişik düşüncelere sahip yetkin kişiler tarafından tartışılmasına – – – – denir.

Boş bırakılan yere aşağıdaki sözlü anlatım türlerinde hangisi getirilmelidir?

- A) konferans
- B) panel
- C) forum
- D) açık oturum
- E) sunum

6. Aşağıdakilerden hangisi sunumda yararlanılacak teknolojik araçlardan sayılmaz?

- A) Mikrofon
- B) Slayt makinesi
- C) Resim
- D) Video göstericisi
- E) Bilgisayar

7. Aşağıdakilerden hangisi dinleyici karşısında tek kişinin gerçekleştirdiği bir anlatı türüdür?

- A) Panel
- B) Sempozyum
- C) Açık oturum
- D) Konferans
- E) Forum

8. Açık oturumla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Açık oturumda üç ile altı kişi arasında geçen bir yarışma havası vardır.
- B) Başkan konuyu belirtir, konuşmacıları kısaca tanıtır.
- C) Başkan konuşmacılara konuyu belirginleştiren sorular yöneltir.
- D) Konuşmacılar diğerlerini dinlerken hemen yanıt vermez, unutmamak için not alır.
- E) Konuşmacıların hazırlıklı gelmeleri, açık oturumun kalitesini artırır.

9. ----- belli bir konuyu aydınlatmak amacıyla bilim adamı ve araştırmacıların konunun belirli bölümlerini sundukları tartışmalı toplantılardır. Bir başka deyişle, ortaya konan konu hakkında, aynı oturumda çeşitli kişilerin yaptıkları bilimsel ya da sanatsal konuşma türüdür.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Sempozyum B) Forum C) Tartışma
- D) Mülakat E) Sempozyum

10. Sayısı üç beş arasında değişen uzmanın bir başkan yönetiminde, belirlenmiş bir konuyu içten bir ortamda, belirli sürelerle, düzenli sırayla düşüncelerini dile getirerek oluşturdukları tartışma ortamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Konferans B) Panel C) Forum
- D) Münazara E) Sempozyum

11. Kalabalıkları coşturmak, etkilemek ve belli bir ideale yöneltmek için yapılan coşkulu konuşmalardır. Bu tür konuşmalar dinleyenlerin düzeyine uygun olarak duygu ve hayal güçlerine seslenir. Onları düşündürür, harekete geçirir.

Bu parçada sözü edilen sözlü anlatım türü, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mülakat B) Forum C) Konferans
- D) Söylev E) Sempozyum

12. Genellikle bir sanat değeri taşımayan bu nedenle edebî bir tür sayılmayan; öğretme, tanıtma ve tasvir etme amacı taşıyan; konuları bakımından bir bölgeyi, bir eşyayı veya bir insanı işleyen -----, son yıllarda gazeteyle birlikte yaygınlaşmıştır. Görüntülü iletişim araçlarının hayatımıza girmesiyle beraber bu tür, ayrı bir mahiyet kazanarak televizyon ve sinemaya taşınmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) konferans B) sempozyum C) röportaj
- D) açık oturum E) panel

2016 - LYS

13. I. Tez ve antitez şeklinde savunulabilecek bir konu belirlenir.
II. En az üçer kişiden oluşan iki grup vardır.
III. İkna edici bir üslup ve çarpıcı örnekler kullanılır.
IV. Grup başkanları, konuşmacıların ardından söylenenleri özetler.

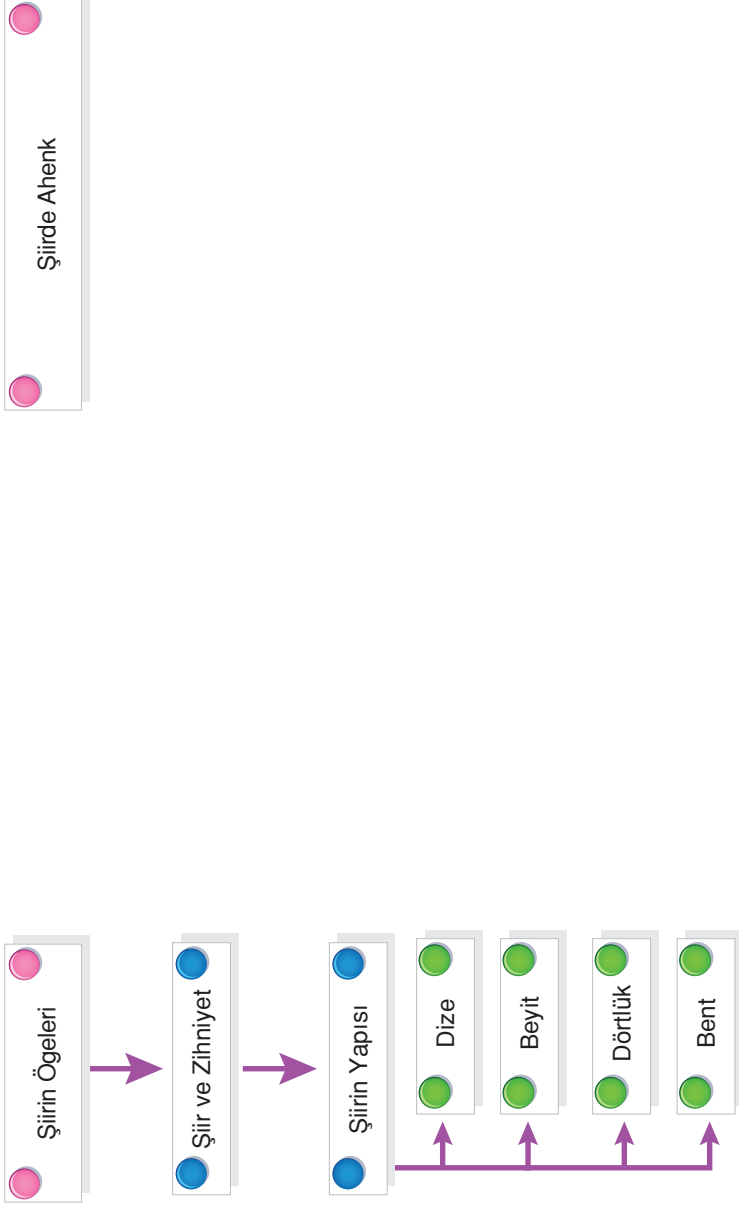
Yukarıda özellikleri verilen sözü anlatım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Konferans B) Münazara
- C) Açık oturum D) Forum
- E) Panel

2013 - LYS

AKILLI HARİTAM

ŞİİR

ŞİİR (NAZİM) BİLGİSİ**Nazım**

Nazımın sözlük anlamı “dizmek”tir. Genel anlamıyla “uyaklı, ölçülü söz, şiir” demektir.

Nazımda önemli olan; sözü ölçülü, ahenkli söylemektir. Nazımla yazılmış yapıtlara “manzum”, küçük manzum yapıtlara da “manzume” denir.

Her ölçülü söz nazımdır ama şiir olmayabilir. Yazdığımız dördümlüklerin, beyitlerin bir tek anlamı varsa “manzume”; birden çok anlamı varsa “şiir”dir, diyebiliriz.

Nazımın Özellikleri

1. Dizelerden (mısralardan) oluşur.
2. Dize dışında “beyit (ikili), kıta (dördümlük), beşlik, bent” gibi nazım birimleri de vardır.
3. Belli bir ölçü (vezin) kullanılır.
4. Dize sonlarında ses benzerliği (uyak = kafiye) vardır.
5. Her manzumenin bir teması (duygu, düşünce) vardır.
6. Dize ve uyakların belli bir düzende yer alması nazım biçimlerini oluşturur.
7. Nazım biçimine bağlı kalarak nazımın konu bakımından sınırlandırılması nazım türlerini belirler.

ŞİİRİN (NAZIMIN) ÖGELERİ**A. ŞİİR VE ZİHNİYET**

Her sanat eseri, sanatçısının dünya görüşünü, her sanatçı da içinde yetiştiği çevrenin ve dönemin sanat anlayışını, toplumsal, dini, siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri yaşamın özelliklerini ve etkisi altında kaldığı geleneği yansıtır. **Sanatçının eserine yansıttığı, bir dönemdeki dini, siyasi, sosyal, ekonomik, sivil ve askeri yaşamın duygu, anlayış ve zevk bütüne zihniyet denir.** Şiirin iletmek istediği iletinin tam olarak anlaşılabilmesi için dönemin zihniyetinin bilinmesi gerekir.

Örneğin Nedim Lale Devri'nde yaşamış o dönemin zihniyetini yansıtmıştır. Onun şiirlerinde Lale Devri'nin o eğlenceli yaşamın izlerini görürüz.

Bir söz dedi cânan ki kerâmet var içinde
Dün geceye dair bir işâret var içinde
Meyhane mukassî görünür taşradan ammâ
Bir başka ferah başka letâfet var içinde
Eyvâh o üç çifte kayık aldı kararım
Şarkı okuyup geçti bir âfet var içinde

Olmakta derûnunda hevâ âteş-i sûzan
Nâyın diyebilmem ki ne hâlet var içinde
Ey sûh Nedimâ ile bir seyrin işittik
Tenhaca varıp Göksu'ya bir işâret var içinde
Nedim

Bu şiirle ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden doğru olanın yanına (D) yanlış onların yanına (Y) yazınız.

- 1) Şiir beyit birimiyle yazılmıştır.
- 2) Yabancı sözcük ve tamlamalara yer verilmiştir.
- 3) İlk iki dize kendi arasında uyaklıdır.
- 4) Redif kullanılmamıştır.
- 5) Son beyitte sanatçının adı geçmektedir.
- 6) Şiirde aşk konusu işlenmiştir.

B. ŞİİRİN YAPISI

Bir şiirin yapısı anlam ve ses kaynaşmasından oluşur. Anlam ve ses kaynaşmasından oluşan nazım birimleri dize, beyit, dörtlük gibi adlar alır. Bu nazım birimleri ölçü, uyak düzeni, tema ve imgelerle bir bütünlük oluşturarak şiirin yapısını belirler.

Nazım Birimleri

Bir manzum yapıtta anlam bütünlüğü taşıyan en küçük bölümdür. Dize, beyit, dörtlük birer nazım birimidir.

1) Dize (Mısra)

Şiirdeki her satıra dize (mısra) denir. Şiirin en küçük parçasıdır:

“Yaş otuz beş yolun yarısı eder”

Cahit Sıtkı Tarancı

“O mahiler ki derya içredir deryayı bilmezler”

Hayâli Bey

- Tek başına bir nazım biçimi olan dizelere "**mısra-ı âzâde** / **âzâde mısra** denir.
- Güzel söylenmiş, güçlü, herkesçe beğenilen mısralara ister azade olsun, ister bir beyitin herhangi bir dizesi olsun, bu tür dizelere "**mısra-ı berceste**" denir.

Örnek:

Bâki kalan bu kubbede hoş bir sadâ imiş.

2) Beyit (İkili)

Aynı ölçüde olan, anlam bütünlüğü taşıyan iki dizeden oluşan nazım birimine “beyit” denir. Divan edebiyatının nazım birimi beyittir.

Örnek:

Benim âşık ki rüsvalıkla tuttu şöhretim şehri
Yazanlar kıssa-i Mecnun'u hep yabane yazmışlar

Nef'i

Örnek:

Bağ-ı dehrin hem hazanın hem baharın görmüşüz
Biz neşatın da gamın da rüzgârın görmüşüz

Nâbi

3) Dörtlük

Birbiriyle ölçü, anlam bütünlüğü içinde olan dört dizeye “dörtlük” denir. Halk edebiyatı nazım birimidir. Divan edebiyatında ve çağdaş Türk edebiyatında da dörtlük birimi kullanılmıştır.

Örnek:

Şu karşıkı dağı gördün mü
Rüzgârın bulmuş eriyip gider
Akan sularından ibret aldın mı
Yüzünü yerlere sürüyüp gider

Pir Sultan Abdal

Örnek:

Ömrüm diyorum şimdi ömrüm
Üzgün bir çocuksun sen ve yalnız
Öyle kal çünkü bu dünyada
Sana en çok mutsuzluk yakışıyor

Ahmet Telli

4) Bent (Bölüm)

Başından sonuna kadar aynı ölçünün kullanıldığı çok dizeli şiirlerin bu bölümlerine bent denir. Bent ikiden çok dizeyi kapsadığı için üçlük ve dörtlük de bent sayılır. Divan edebiyatında bent denince "**terkib-i bent ve terci-i bent**" akla gelir.

Aşağıdaki şiir bent birimiyle yazılmıştır.

Yârin dudağından getirilmiş
Bir katre alevdir bu karanfil
Ruhum acısından bunu bildi

Düşükçe vurulmuş gibi yer yer
Kızgın kokusundan kelebekler
Gönlüm ona pervane kesildi

Numaralanmış tanımları aşağıdan harflerle gösterilen terimlerle eşleştiriniz.

- 1) Şiirin yapısında yer alan en küçük nazım birimi
- 2) Birbiriyle anlam ve biçim bütünlüğü taşıyan dört dizelik bölüm
- 3) Aynı ölçüyle yazılmış anlam ve biçim bütünlüğü taşıyan iki dizelik bölüm
- 4) Biçimsel ve anlamsal bütünlük taşıyan dörtten çok dizeden oluşan nazım biçimi

a) Bent

b) Dize

c) Dörtlük

d) Beyit

NAZIM BİÇİMLERİ

Şiirdeki uyak örgüsü, ölçü ve dize düzenlenişi ile ilgili özelliklerin hepsine birden "nazım biçimi" denir.

Nazım biçimleri her dönemde değişiklik göstermiştir:

İslamlık öncesi Türk edebiyatında: sagu, koşuk, destan...

Divan edebiyatında: gazel, kaside, mesnevi...

Anonim halk edebiyatında: türkü, mani...

C. ŞİİRDE AHENK (SES VE RİTM)

Ahenk, şiirde ya da düz yazıda metni oluşturan sözcüklerin ses bakımından kulağa hoş gelecek bir biçimde düzenlenmesidir.

Şiirde ahengi sağlayan armoni ve ritimdir. Armoniye asonans ve aliterasyon oluşturur. Ritmi ise ölçü ve uyak oluşturur. Şiirde ve düz yazıda vurgu ve tonlama da ahenk ögesi sayılır.

Vurgu: Bir sözcükteki bazı heceleri diğerlerinden daha baskın söylemedir. Türkçe sözcüklerde vurgu genellikle son hecededir.

Tonlama: Anlatılmak istenen duygu ve düşüncenin daha etkili anlatılması için ses tonunun alçaltılıp yükseltilmesidir.

Aliterasyon: Aynı seslerin kulağa hoş gelecek biçimde dizelerde ya da dizelerde yinelenmesidir.

Asonans: Dize sonlarında ünlü yinelenmesidir.

Uyak (Kafiye)

Uyak, dize sonlarındaki ses benzerliğidir.

Dize sonlarına gelen sözcüklerin köklerinde ya da farklı görevde olan eklerde aranır.

Halk edebiyatında “ayak” da denen uyağa, divan edebiyatında “kafiye” denmiştir.

Divan edebiyatında “göz için” olan uyak anlayışı Servetifünun (Edebiyat-ı Cedide) Dönemi’nde Recaizade Mahmut Ekrem’in etkisiyle “kulak için kafiye” anlayışına dönüşmüştür.

Uyak, dize içindeki sözcüklerle yapılırsa iç uyak adını alır. Uyakların belli aralıklarla yinelenmesi kulakta hoş bir etki (müzikalite, ritim) yaratır. Sözlü gelenekte şiirlerin akılda kalmasını, kolay anımsanmasını sağlar.

Uyak, benzeşen ses sayısına ve niteliğine göre beşe ayrılabilir:

1. Yarım Uyak
2. Tam Uyak
3. Zengin Uyak
4. Tunç Uyak
5. Cinaslı Uyak

1. Yarım Uyak

Yalnızca bir sessiz harfin benzeşmesine dayanan uyak türüdür. Halk edebiyatında sık kullanılır.

Örnek

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi eğ verdi
Kazma ile dövmeyince kıt verdi
Benim sadık yarım kara topraktır

Aşık Veysel’in bu dörtlüğünde “süt, et, kıt” sözcüklerindeki “t” sesi yarım uyaktır.

2. Tam Uyak

İki sesin benzeşmesine dayanan uyak türüdür. Bu sesler genellikle bir ünlü ile bir ünsüzden oluşur.

Örnek

On altıya karar verdim yaşını
Yenice sevdaya salmış başını
El içinde yıkar gider kaşını
Tenhalarda gülüşünü sevdiğim

Ruhsatî'nin bu dörtlüğünde dize sonlarındaki “yaş, baş, kaş” sözcüklerindeki “a, ş” sesleri tam uyaktır.

UYARI

Özellikle divan edebiyatında uzun okunan sesler (â, û) çift ses sayıldığı için tam uyak oluşturur.

Örnek

..... belâ
..... güyâ

UYARI

İki ünsüz benzeşmesine dayanan tam uyaklar da vardır.

Örnek

Güzelliğin on para etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulunmaz
Gönlümdeki köşk olmasa

Bu dizelerdeki “şk” seslerinde tam uyak vardır.

3. Zengin Uyak

İkiden çok ses benzeşmesine dayanan uyak türüdür. Divan edebiyatında sıkça kullanılır.

Örnek

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak

Bu dizelerdeki “-cak” sesleri zengin uyaktır.

4. Tunç Uyak

Uyaklı sözcüklerden biri, bütünüyle öteki sözcüğün içinde yer alıyorsa tunç uyak oluşur.

Örnek

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı

Düşün altında binlerce kefensiz yatanı

Mehmet Akif'in bu dizelerinde "tanı" sözcüğü, "vatani" sözcüğünün içinde yer almaktadır.

UYARI

Üç ses benzerliğine dayanan tunç uyağı, zengin uyak olarak kabul eden kaynaklar da vardır.

5. Cinaslı Uyak

Aynı seslerden oluşan ama farklı anlamları olan sestеш sözcüklerin kullanılmasıyla oluşan uyak türüdür.

Örnek

Kalem böyle çalınmıştır yazıma

Yazım kışa uymaz kışım yazıma

Gevheri'nin bu dizelerinde "yazıma" sözcükleri cinaslı kullanılmıştır. Bu kullanım bir sözcük oyunu olduğu için ayrıca "edebi sanat" sayılır.

Örnek

Bağ bana

Bahçe sana, bağ bana

Değme zincir kâr etmez

Zülfün teli bağ bana

Redif (Yardımcı Uyak)

Dize sonlarında genellikle uyaklardan sonra gelen aynı görevdeki eklerin ya da aynı anlamlı sözcüklerin kullanılmasıyla redif oluşur.

Örnek

Havada bulut yok bu ne dumandır

Mahlede ölüm yok bu ne figandır

"Muş" türküsündeki bu dizelerde "dır" rediftir ve "an" sesleri tam uyaktır.

Çelenleri mermer taşlı Cezayir

Güzelleri hilâl kaşlı Cezayir

Cezayir türküsünün bu dizelerinde ise "lı" eki ve "Cezayir" sözcüğü rediftir. Burada "aş" sesleri tam uyaktır.

UYARI

Rediflerin anlamı güçlendirme, uyağı zenginleştirme, ahengi artırma gibi işlevleri vardır. Divan edebiyatında çok sık kullanıldığından gazeller, kasideler “redifleriyle” adlandırılır: “Su Kasidesi”

Nakarat

Şiirde yinelenen dizelere “nakarat” denir. Halk edebiyatında “bağlama, kavuştak” adını alır. Şiir, nakarat bölümündeki duygu ve düşünce çevresinde gelişir.

Örnek

Gelin kızlar gelin güller biçildi
Çirkini güzeli burada seçildi
Kıyamet gömleği bize biçildi
Yaylanma kırılır belin ağ gelin
Geçerken çiçekler boynunu eğişin
Kalem parmakların yüzüme değişin
Ben seni sevmişim yad iller duysun
Yaylanma kırılır belin ağ gelin

Sümmani

UYARI

Türkü nazım biçiminde ikilik nakaratlar kullanılabilir.

UYARI

Düzyazıda (nesirde) yapılan uyağa divan edebiyatında “seci” denir. Süslü divan nesrinde sıkça görülür.

UYARI

Düzyazı ya da şiirde ahenk yaratmak için bir ses ya da bir hecenin yinelenmesine “aliterasyon” denir. Aşağıdaki dizede “s” sesinde aliterasyon yapılmıştır.

Etkinlik 19

- I. Yolcu ölmüş, işte ayaklar hür
Yolcu ölmüş, ayaklar düşünür
- II. Sevdim seni cân ü dilden işte
Olsan ne var Eşber'e enişte
- III. Ben sana bülbül, sen bana gülşen ol
Ko beni ağlayayın, sen gül, şen ol
- IV. Yürü bre Dadaloğlu'm yürü git
Dertli dertli Çukurova yolun tut
- V. Dostum bahçesine yad eller dolmuş
Gülünü toplarken dikenin kırmış

Numaralanmış şiirlerle ilgili aşağıdaki boşlukları uygun biçimde tamamlayınız.

- I. Şiirde uyak kullanılmıştır
- II. Şiirde ses benzerliğinden oluşan uyak kullanılmıştır.
- III. Şiirde uyak kullanılmıştır.
- IV. Şiirde sese dayalı uyak kullanılmıştır.
- V. Şiirde kullanılmamış, ahenk sağlanmıştır.

Uyak Düzeni (Örgüsü)

Uyaklı sözcüklerin dize sonlarında dizilişine göre şöyle türlendirilebilir;

1. Düz Uyak

Dizelerin ikişerli biçimde uyaklanmasıdır.

Mesnevi biçiminde:

..... gül (a)

..... bülbül (a)

..... bak (b)

..... tak (b)

Dörtlükte:

..... soldu (a)

..... doldu (a)

..... oldu (a)

..... boldu (a)

2. Çapraz Uyak

Dörtlüklerde uyaklar "abab" olarak sıralanırsa (1. ile 3 'üncü 2. ile 4'üncü dizeler aynı uyaksa) çapraz uyak oluşur.

Örnek

..... dünya (a)
 tuzak (b)
 rüya (a)
 bırak (b)

3. Sarmal (Sarma) Uyak

Dörtlüklerde uyak düzeni "abba" olarak sıralanırsa (1. ile 4'üncü , 2. ile 3'üncü aynı uyaksa) sarmal oluşur.

Örnek

..... baktı (a) ←
 bulut (b) ←
 yaktı (b) ←
 unut (a) ←

4. Mani Tipi Uyak

Bu uyak örgüsünde üçüncü dize bağımsızdır.

Örnek

Armudu taşlayalım (a)
 Dibinde kışlayalım (a)
 Kağıt kalem al yarım (x)
 Maniye başlayalım (a)

UYARI

Batı'dan alınan kimi nazım biçimlerinde görülen aba, bcb, cdc... biçimindeki uyağa örüşük uyak denir.

Örüşük Uyak

İtalyan nazım biçimi olan "terza-rima"da kullanılır. Bu nazım biçimini Fransızlar da kullanmıştır. Türk edebiyatında ilk kez Servetifünun şiirinde denenmiştir.

Terza-rima dört üçlükle sonda yer alan tek dizeden oluşur.

Örüşük uyak düzeni şöyledir:

aba, bcb, cde/ded/e

Örnek

- I. Ovanın yeşili göğün mavisi
Ve mimarilerin en ilahisi
Bir zafer müjdesi burada her isim:
Sanki tek bir anda gün, saat, mevsim
Yaşiyor sihrini geçmiş zamanın
Hâlâ bu taşlarda gülen rüyanın.
Güvercin bakışlı sessizlik bile
Çınlıyor bir sonsuz devam vehmiyle.
- II. Dalga dalga hücum edip pişmanlıklar
Unutuşun o tunç kapısını zorlar
Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;
İşte, doğduğun eski evdesin birden,
Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven,
Susmuş ninnilerle gıcırıyor beşik
Ve cümle yitikler, mağluplar, mahzunlar...

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen şiirlerin ortak özelliği değildir?

- A) Aynı uyak örgüsünü kullanma
B) İmgelere yer verme
C) Bentlerle yazılma
D) Çağrışımlar içermesi
E) Söz sanatlarından yararlanma

(LYS - 2011)

Çözüm

İlk şiirde beyitler kendi arasında uyaklıdır.
aa, bb, cc ... II. şiirde aynı sistem kullanılmamıştır.

YANIT A

İç Uyak

Dizelerin içinde yer alan dize sonlarındaki uyaklarla uyumlu olan ses benzerliğidir.
Şeb-î hicran yanar **canım** töker kan çeşm-i giry**anım**
Uyarır halkı efg**anım** kara bahtım uyanmaz mı

Etkinlik 20

Halk ve divan edebiyatında kullanılan uyak düzenlerini işaretleyiniz.

- 1) Düz uyak
2) Çapraz uyak
3) Örüşük uyak
4) Mani uyağı
5) İç uyak
6) Nakarat

Ölçü (Vezin)

Dizelerde hecelerin sayıca ya da uzunluk kısalık bakımından denk tutulmasına ölçü (ölçek) denir. Ölçü, şiiri ahenkli kılma aracıdır.

Türk edebiyatında hece ve aruz ölçüleri kullanılmıştır. Serbest şiirlerde, her şiirde yeni bir ölçü, ahenk biçimi yaratma çabası vardır.

1. Hece Ölçüsü

Halk edebiyatında kullanılan bir ölçüdür. En çok kullanılan kalıplar, 7'li, 8'li, 11'li heceden oluşur.

Dizelerdeki hece sayısı birbirine eşittir.

Etkinlik 21

- I. Erzurum'da bir kuş var
Kanağında gümüş var
- II. Karac'oğlan uşak olsam
Yar beline kuşak olsam
- III. Garibim namıma Kerem diyorlar
Aslı'mı el almış harem diyorlar

Bu dizelerin ölçüsünü belirleyiniz.

I.

II.

III.

Durak:

★ Hece ölçüsünde dizelerin iki ya da üç parçaya ayrılmasıdır. Duraklar dizelerde bir ahenk yaratır.

Örnek

Sarı Zeybek / şu dağlara / yaslanır
Yağmur yağar / silahları / islanır (4 + 4 + 3 = 11)

Etkinlik 22

- I. Ela gözlüm ben bu elden gidersem
- II. Zülfü perişanım kal melul melul
- III. Kerem et aklından çıkarma beni
- IV. Ağla gözyaşını sil melul melul

Aşağıdaki dizelerin duraklarını belirleyiniz.

I.

II.

III.

IV.